

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра фінансів ім. С.І. Юрія

НИКОЛИШИН Наталія Ігорівна

**Митний контроль: фіскальні пріоритети та
правове регулювання в Україні / Customs Control:
Fiscal Priorities and Legal Regulation in Ukraine**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма - Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ФМСм-21
Н. І. Николишин

Науковий керівник:
к.е.н., доцент В. В. Сідляр

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

" ___ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри
_____ О. П. Кириленко

ТЕРНОПІЛЬ - 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ	
МИТНОГО КОНТРОЛЮ.....	7
1.1. Митний контроль та митне оформлення товарів: сутнісні детермінанти та економічна роль.....	7
1.2. Інституційно-правові детермінанти забезпечення митного контролю в Україні.....	16
Висновки до розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2. ФІСКАЛЬНО-РЕГУЛЮЮЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ МИТНОГО	
КОНТРОЛЮ В КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ МИТНИМ ДЕЛІКТАМ.....	24
2.1. Моніторинг основних чинників девіантної поведінки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.....	24
2.2. Аналіз фіскальних показників діяльності митних органів в українських реаліях.....	31
2.3. Ефективність митного контролю в контексті протидії митним деліктам.....	38
Висновки до розділу 2.....	46
РОЗДІЛ ІІІ. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНОГО	
КОНТРОЛЮ В КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ ДЕВІАНТНІЙ ПОВЕДІНЦІ	
ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ.....	48
3.1. Українська специфіка та зарубіжний досвід удосконалення митного контролю у протидії митним ризикам та контрабандних схемам.....	48
Висновки до розділу 3.....	61
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	65
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Актуальність теми. Митні правопорушення є одними із найпоширеніших, а головне, найнебезпечніших деліктів у сфері суспільно-економічного розвитку держави. Незаконне переміщення через митний кордон держави товарів, транспортних засобів, наркотичних засобів, зброї, боєприпасів, вибухових речовин, культурних та історичних цінностей за класичним сценарієм перебуває у фокусі як кримінальних організацій, так і пересічних громадян, оскільки вони розглядають такі діяння як спосіб швидкого збагачення. Актуалізація протидії митним деліктам переплітається із загальним глобальним трендом просторової дифузії кордонів та певної лібералізації торговельних відносин.

Протидія девіантній поведінці у митній сфері є однією з найважливіших форм боротьби митних інституцій з протиправними проявами, що націлена на попередження митних деліктів, ідентифікацію причин та умов, що сприяють здійсненню правопорушень в митній сфері. Констатуємо про актуальність та пріоритетність розвитку митно-податкової культури, виховання громадян і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у ракурсі позитивного сприйняття базових догм та імперативів митно-податкового законодавства.

На сьогодні до суттєвих проблемних питань митного адміністрування в Україні відносять низький рівень ефективності профілактичної діяльності фіскальних органів щодо протидії митним девіаціям. Така ситуація вважається неприпустимою і пояснюється відсутністю та (або) низькою ефективністю освоєння механізму реагування на порушення митних правил з метою їх запобігання.

Управління митним оформленням товарів займає важливе місце в системі засобів здійснення митних платежів. Від повноти виконання покладених на митні органи завдань залежить ефективність процедур митного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України. Це виявлення контрабанди та порушень митних правил, сплата податків і зборів до державного бюджету тощо. Тому українські митні процедури потребують вдосконалення. В основному це пов'язано з необхідністю підвищення ефективності митного

контролю при здійсненні зовнішньоекономічних операцій з метою послаблення ролі суб'єктивних факторів у прийнятті рішень щодо проведення митного контролю. Усе вищезазначене зумовлює актуальність дослідження адміністрування митної справи та її організаційно-правового забезпечення.

Даній науковій проблемі та вивченню окремих питань, пов'язаних із ефективністю митного оформлення та контролю приділяють увагу в своїх роботах такі вітчизняні науковці та фахівці: О.В. Дьяченко, О.О. Недобєга, П.В. Пашко, І.Г. Бережнюк, М.М. Разумей, М.О. Губа, А.І. Крисоватий, А.Д. Войцешук, С.Д. Герчаківський, І.А. Гуцул, А.В. Хомутенко, В.Б. Кривіцький, О.С. Новосьолова, А.О. Фальковський, Н.В. Осадча та інші. Високо оцінюючи їх зусилля щодо формування науково-теоретичної платформи по дослідженню ефективного функціонування митної справи та розробки шляхів митного контролю в умовах реформування фіскальної політики, слід відмітити наявність багатьох проблемних питань. Поряд з цим, багатогранність та високий рівень актуальності теми зумовлює необхідність її подальшого дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження науково-теоретичних та прагматичних детермінант здійснення митного контролю в сучасних аспектах в ракурсі протидії девіантній поведінці економічних суб'єктів, а також систематизація шляхів його удосконалення.

Для досягнення мети дослідження було поставлено та вирішено **наступні завдання** теоретичного, методичного та практичного характеру:

- Розглянути сутнісні детермінанти митного контролю та митного оформлення товарів;
- Дослідити інституційно-правові детермінанти забезпечення митного контролю в Україні;
- Здійснити моніторинг основних чинників девіантної поведінки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- Проаналізувати основні параметри діяльності митних органів у контексті виконання фіскальної функції;

- Обґрунтувати ефективні способи митного контролю в контексті протидії митним деліктам;
- Систематизувати вектори удосконалення митного контролю у протидії митним ризикам та контрабандних схемам.

Об’єктом дослідження є теоретико-інституційні та прагматичні аспекти фіскально-регулюючої функції митних органів.

Предметом дослідження є процедури здійснення митного контролю та митних формальностей в контексті мінімізації митних ризиків та девіацій.

Методи дослідження. Методичною базою випускної кваліфікаційної роботи є сукупність загальнонаукових та спеціальних прийомів і методів дослідження, а саме: діалектичний підхід та системний аналіз – для теоретичного узагальнення досягнень вчених в питанні організаційно-правового забезпечення митного контролю, метод конструювання для класифікації факторів які впливають на контрольну діяльність митних органів; методи порівняльного аналізу та синтезу – під час виявлення загальних і специфічних рис щодо ідентифікації фіскальних детермінантів митної політики держави.

Інформаційною основою дослідження є посібники, монографії, статті та інші наукові праці, які присвячені розгляду проблематики митного контролю, а також статистичні дані Державної митної служби України, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України тощо.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає в позиціонуванні митного пост-аудиту та «смарт-митниці» у симбіозі з іншими детермінантами митного контролю з метою протидії девіантній поведінці суб’єктів ЗЕД та виявленні контрабандних потоків в сучасних реаліях.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що основні положення викладені у випускній кваліфікаційній роботі, можуть бути враховані митними інституціями під час виконання фіскальних та контрольних завдань, а також при відпрацюванні митних ризиків та ідентифікації митних деліктів.

Апробація результатів дослідження Основні результати та висновки, отримані в ході проведеного дослідження були апробовані на наступних наукових заходах у вигляді тез доповідей:

- 1) Сідляр В.В., Николишин Н.І. Митний контроль та його роль у протидії контрабандним потокам. Актуальні питання фінансової теорії та практики: Зб. матер. ІХ заоч.-дистанц. конф. студ. і молод. вчених (м. Тернопіль, 15 квітня 2022 р.). Ч.2. Тернопіль: ЗУНУ, 2022.
- 2) Николишин Н.І., Сьомик І.М. Митний пост-аудит: сутність, роль та перспективи розвитку в Україні. Modernization of science and its influence on global processes. Матеріали ІІ міжнар. наук.-теорет. конф. (21 жовтня 2022р.) Берн, СНЕ. 2022. URL: https://ukrlogos.in.ua/ua_conference_21_10_2022_scientia.php

Обсяг і структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, основної частини, висновків, літературних джерел. Загальний обсяг роботи становить 75 сторінок комп'ютерного тексту. У роботі наведено 17 рисунків, 2 таблиці, 2 додатки, список використаних джерел налічує 70 найменувань.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

1.1. Митний контроль та митне оформлення товарів: сутнісні детермінанти та економічна роль

В період розвитку міжнародної торгівлі, та значного зростання торгових потоків через митні кордони держав, інтеграція України у світовий економічний простір, ставлять перед державою завдання щодо забезпечення її економічної безпеки, при цьому не створюючи ніяких адміністративних та технічних бар'єрів при перетині вантажів через митний кордон України.

У такій ситуації розвитку національної економіки особливе місце відводиться митному адмініструванню як одному з елементів реалізації митно-фінансової політики країни. Ефективність митного контролю залежить від повноти виконання покладених на Державну митну службу України завдань. Ключовими з них є контроль за повнотою розрахунків та своєчасністю сплати митних платежів до державного бюджету, а також контроль за виконанням вимог національного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Я вважаю доцільним розпочати детальний розгляд природи та ролі митної адміністрації з вивчення поняття «митна політика» та функцій, які на неї покладаються.

Проголосивши проголошення національного суверенітету, самостійності та самостійності в економічній сфері, Україна започаткувала власне митне право та незалежну митну політику [1, с. 19].

Митну політику слід розуміти як систему політичних, економічних, організаційних, правових та інших заходів, спрямованих на захист і реалізацію національних і зовнішньоекономічних інтересів, і являє собою систему соціально-економічних і політичних умов формування світової ринкової економіки та Відповідні зміни в ринково-суспільних відносинах

Під економічними інтересами держави розуміють сукупність об'єктивних економічних потреб незалежної держави, задоволення яких забезпечує сталий розвиток та ефективне функціонування її економічної системи [2, с. 127].

Визначаючи засади обґрунтування і дослідження феномена митної політики, О.П. Гребельник «наполягає на необхідності врахування основних підходів до її трактування: владно-правового, організаційно-інституціонального, економічного та психо-етичного, проте сам більше дотримується економічного підходу. Згідно нього Митна політика являє собою певний комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування митних кордонів та захисту національних інтересів та національної безпеки держави в зовнішньоекономічній сфері» [3, с. 23].

Основним напрямком здійснення ефективної митної політики України на думку Г. Сирнік та Я. Базилюк є: «детінізація та легалізація ЗЕД в Україні, орієнтовані на збільшення привабливості добросовісної та прозорої зовнішньоекономічної діяльності через скорочення часових, бюрократичних, матеріальних та технологічних витрат суб'єктів ЗЕД при перетині вантажами кордону України з одночасним посилення санкцій й відповідальності за недобросовісні дії та зловживання» [4].

Щоб розкрити сутність поняття «митний контроль», доцільно представити його інтерпретацію різними сучасними вченими та фахівцями. Зокрема, А. Мазур визначає митний контроль «як комплекс перевірочних заходів, що здійснюються митними органами в межах своєї компетенції на основі вибіркової, з метою забезпечення дотримання норм нормативно-правових актів з митних питань та міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку» [5].

На думку С. Пахомова: «митний контроль – це підпорядкована діяльність митних органів для забезпечення проходження транспортних засобів і товарів через митний кордон України у встановленому законом порядку» [6, с. 48]. В той же час, І. Співак зазначає: «митний контроль – це комплекс перевірочних заходів, що здійснюються митними органами на основі вибіркової, з метою забезпечення митного законодавства України» [7, с. 147].

Беручи до уваги економічно-організаційний зміст категорії митного контролю, І. Бережнюк визначає це як: «встановлені дії митних органів щодо товарів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон, а також осіб, які беруть участь у такому русі, для гарантування виконання митних правил» [8].

Згідно Митного кодексу України (МКУ): «митний контроль – це комплекс заходів, які здійснюються митними органами для здійснення мінімуму митних процедур з метою забезпечення відповідності митному законодавству. Слід зазначити, що МКУ дає більш широке і більш конкретне пояснення поняття «митний контроль», що забезпечує його краще розуміння як працівників митних органів, так і звичайних громадян» [9].

При тлумаченні Кіотської конвенції митний контроль – це комплекс заходів, що здійснюються митними органами для забезпечення дотримання митного законодавства.

У Митному кодексі ЄС подано наступне визначення митного контролю: «сукупність певних дій митних органів з метою забезпечення правильного застосування митного та іншого законодавств, що регулюють ввезення, вивезення, транзит, передачу, зберігання і кінцеве використання товарів, що переміщуються між митною територією Співтовариства та іншими територіями, та наявність і пересування в межах митної території товарів, що не походять із Європейського Союзу, та товарів поміщених під режим випуску для внутрішнього споживання» [10].

Оскільки митне управління є різновидом державного управління, воно повинно здійснюватися на основі принципів, характерних для всіх видів діяльності державного управління, таких як законність, систематичність, оперативність і прозорість. Водночас для митного адміністрування характерні певні принципи, що відрізняють його від інших видів державного управління.

Митний контроль відіграє важливу роль у митній системі держави і є її функціональною складовою (див. рис. 1.1) поряд з митним оформленням й декларуванням товарів.

Рис. 1.1. Ідентифікація митного контролю у архітектоніці митної системи України

Джерело: побудовано на основі [11; 12].

З теоретичної точки зору управління митною справою є різновидом держави як правової форми діяльності митної служби. Митний контроль вважається одним із засобів реалізації митної політики держави і водночас комплексом заходів, що здійснюються органами митної служби України. Зазначений комплекс заходів здійснюється з метою забезпечення дотримання учасниками митниці вимог митного законодавства. Його основною метою є визначення за допомогою різних видів контрольних заходів відповідності дій, які здійснюють суб'єкти ЕЗ у сфері митної справи, вимогам норм митного законодавства. виявити порушення митних правил [13, с. 183].

Об'єкти митного контролю наведені на рис. 1.2.

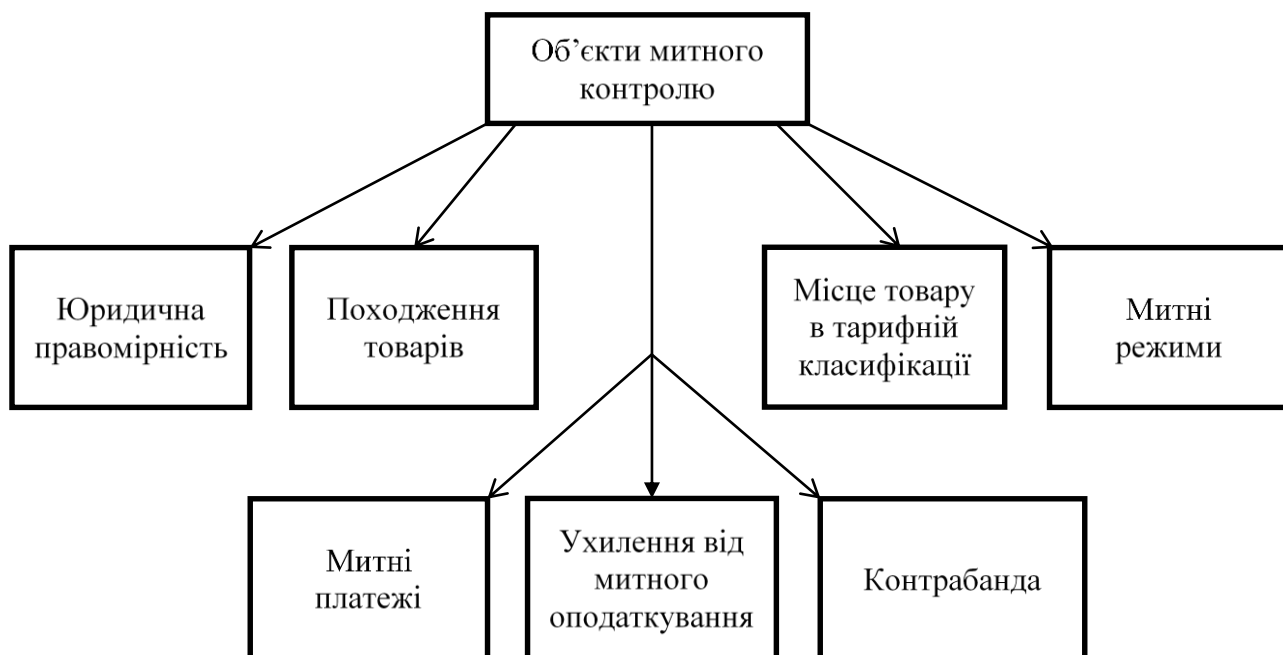

Рис. 1.2. Виокремлення об'єктів митного контролю

Джерело: складено на основі [13]

Об'єктами митного контролю є системи митних органів, посадові особи, які виконують функції органів влади щодо учасників ВЕЗ, переміщення товарів та послуг через митні кордони, транспортні засоби з іншими особами в дорозі. митний кордон.

Основними функціями митного контролю є:

- а) контролююча;
- б) фіскальна;
- в) інформативно-статистична;
- г) превентивна.

Контролююча функція забезпечує дотримання митного законодавства у сфері ЗЕД.

Фіскальна складова державної політики у сфері митної справи полягає у наповненні державного бюджету за рахунок збору митних платежів при переміщенні товарів, ТЗ через митний кордон.

Інформаційно-статистичні функції є важливим чинником у коригуванні напряму розвитку митних органів. Це пов'язано з розвитком інформаційних технологій, які забезпечують онлайн-спілкування між митними органами та органами зовнішньої торгівлі за допомогою електронного декларування та отримання результатів митного оформлення через ці мережі.

Превентивна функція полягає: «у відслідковуванні процесу в сфері державного управління митною справою, відстежуванні впливу прийнятих правових актів та управлінських рішень на існуючі суспільні відносини та внесення пропозицій щодо змін в законодавство, яке регулює державну митну справу» [14].

На сьогоднішній день митний контроль здійснюється у формах, наданих МКУ, де встановлено, що митний контроль здійснюється митними органами шляхом:

- 1) «перевірки документів та відомостей;
- 2) митного огляду (огляду і переогляду);
- 3) обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення;
- 4) усного опитування громадян і посадових осіб підприємств;
- 5) перевірки територій та приміщень, де знаходять товари і ТЗ;
- 6) перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та / або перебувають під митним контролем;
- 7) проведення документальних перевірок;
- 8) надсилання запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності поданих до митного органу документів» [9].

Серед нововведень такі форми, як направлення запитів до іноземних органів для перевірки достовірності документів та перевірки документів на відповідність вимогам законодавства України про митну справу (так звані пост-аудити). Це розширює повноваження посадових осіб митниці щодо здійснення контрольної діяльності.

Митна система зовнішньоекономічних відносин є дуже важливим інструментом регулювання у цій сфері. З одного боку, запровадження існуючих

механізмів регулювання може стимулювати відносини у сфері міжнародних економічних відносин, але з іншого – це дуже серйозний протекціоністський бар'єр для експортерів чи імпортерів.

Визначення терміну «митне оформлення» передбачено в статті 4 Митного кодексу України: «митне оформлення – виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення» [9].

Метою митного оформлення є забезпечення дотримання встановлених законодавством України процедур переміщення товарів та комерційних транспортних засобів через митний кордон України та статистичного обліку імпорту товарів на митну територію України. Експорт через кордон і транзит через свою територію.

Порядок здійснення митних процедур при митному оформленні визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у фінансовій сфері, якщо інше не встановлено МК.

Відповідно до ст. Відповідно до статті 247 МКУ митні формальності здійснюються за місцезнаходженням відповідного підрозділу митного органу в робочий час, встановлений митним органом.

Митні формальності здійснюються працівниками митних органів з метою здійснення митного контролю та застосування заходів державного регулювання ввезення та вивезення товарів, ТЗ та інших предметів.

Митні процедури є важливим інструментом митної справи та митної політики, який може стимулювати або, навпаки, перешкоджати реалізації економічних інтересів суб'єктів у сфері зовнішньоекономічних відносин. Складність митних процедур, посилене оформлення документів на транзитні товари та ТЗ через митні кордони створюють значні протекціоністські бар'єри.

Відповідно до міжнародних договорів, укладених відповідно до законодавства, митне оформлення в пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється цілодобово. Митне оформлення товарів і транспортних

засобів комерційного призначення відбувається на митниці після подання митниці.

Виконання митних формальностей починається з моменту подання митними органами декларантами або уповноваженими ними особами документів, необхідних для здійснення митних формальностей, або митних декларацій чи документів, що їх замінюють, відповідно до закону. У разі електронного декларування з моменту отримання митними органами електронного декларанта або електронного документа від декларанта або затвердженого декларантом він замінює собою форму митної декларації відповідно до закону.

Товари, транспортні засоби та документи на них перед митним оформленням здійснюється шляхом додавання відповідних роздруківок митних документів (у тому числі за допомогою інформаційних технологій), митних декларацій чи інших відміток на документах. Підтвердження митними органами факту їх отримання замінює товари та транспортні засоби, документи, якщо вони подані на паперових носіях, відповідно до законодавства.

Митне оформлення не може бути здійснено без особи, яка виконує функції уповноваженої особи на оформлення товарів у заявленому режимі. Такими особами є декларанти, які можуть бути присутні під час митного оформлення товарів і їм надаються ТЗ для митного оформлення. Огляд та переогляд товарів, при застосуванні митних процедур типу ТЗ присутність декларанта під час проходження митної процедури обов'язкова.

За письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи на умовах, визначених МК України, митне оформлення здійснюється поза приміщеннями цих органів та поза робочим часом, установленим для митниці влади.

У разі здійснення митного оформлення поза межами митного органу або поза робочим часом митного органу заінтересована особа стягує плату у розмірі, визначеному КМУ, та порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади. Формування та реалізація національної політики у фінансовому секторі [11].

Митне оформлення – це багатоаспектне поняття, яке включає різні елементи. Можна його ідентифікувати як комплекс взаємообумовлених інституційно-правових та техніко-технологічних процедур, здійснюваних митними органами в порядку та на умовах, встановлених митним законодавством. Метою митного оформлення є поміщення товарів або транспортних засобів комерційного призначення у певний митний режим або припинення його дії. Митне оформлення здійснюється у встановленому місці, протягом визначеного терміну та у визначеному органі. Процедури митного оформлення відрізняються залежно від мети імпорту та експорту товарів, характеру та характеристик товарів, враховуючи суспільні інтереси. Без нього немислиме саме розмитнення. Між оформленням та іншими елементами митних операцій, особливо митним менеджментом, існує нерозривний і органічний зв'язок, який без своєчасного і повного митного оформлення неможливо здійснити.

1.2. Інституційно-правові детермінанти забезпечення митного контролю в Україні

Перехід економіки на ринкові відносини, зростання кількості зовнішньоторговельних операцій, збільшення пасажиропотоку через митні кордони, посилення заходів з національної й особистої безпеки громадян, застосування сучасних глобальних інформаційних технологій, формування міжнародної нормативно-правової бази зумовили необхідність комплексного реформування всієї системи митних відносин в Україні. Якісним змінам також були піддані структурні, економічні й правові аспекти державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

З метою захисту своїх національних інтересів Українська держава, надаючи підтримку або створюючи несприятливі умови для здійснення певних видів діяльності (угод), використовуючи різноманітні методи впливу, здійснює

митну діяльність, яка впливає на учасників адміністративної та суспільної стосунки. сектор зовнішньої економіки.

Тому механізми державного регулювання зовнішньоекономічних відносин у сучасних умовах базуються на новітніх досягненнях міжнародного митного права та особливостях підприємницької діяльності вітчизняних суб'єктів.

До основних особливостей сучасної системи митно-правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні необхідно віднести:

- по-перше, високий рівень правового забезпечення державної системи митно-правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- по-друге, уніфікацію організаційно-правових, адміністративних, технічних компонентів систем регулювання зовнішньоекономічної діяльності та їх міжнародну сумісність.

Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється за допомогою:

- «законів України;
- передбачених у законах України актів тарифного і нетарифного регулювання, які видаються державними органами України в межах їхньої компетенції;
- економічних заходів оперативного регулювання (валютно-фінансового, кредитного тощо) у межах законів України;
- рішень недержавних органів управління економікою, які приймаються за їх статутними документами в межах законів України;
- угод, що укладаються між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності і не суперечать законам України» [16].

Митно-правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств здійснюється на підставі Конституції України, Митного кодексу України, Закону України від 16.04.91 №959-ХІІ «Про зовнішньоекономічну діяльність», міжнародних договорів України, законів України, постанов Кабінету Міністрів України та Національного банку України, наказів міністерств та відомств, що регулюють переміщення товарів через митний кордон, Єдиного

митного тарифу України, рішень Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі України та інших нормативно-правових актів в галузі митної справи.

Загалом національна система митно-правового забезпечення правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності складається із законів і розпоряджень, які визначають обсяг повноважень органів управління, права та обов'язки суб'єктів. В Україні правове забезпечення системи регулювання зовнішньоекономічної діяльності представлено Конституцією України, Митним кодексом України та низкою нормативно-правових актів, що торкаються правовідносин у сфері митної справи. За інформацією нормативно-правового департаменту ДМС України, для митного обслуговування зовнішньоекономічної діяльності підприємств посадові особи митних органів повинні знати близько 9 тис. документів і керуватися ними у своїй діяльності. У цій ситуації необхідно забезпечити систематизацію цих документів і відповідність митно-правової бази міжнародним нормам і стандартам.

Система – це поєднання певного різноманіття в єдине, чітко обмежене ціле, елементи якого займають своє місце по відношенню до цілого та інших частин.

В умовах адміністративної реформи та ринкової трансформації в Україні державну систему митно-правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності необхідно розглядати з точки зору теорії менеджменту.

На думку А. Гуд, до основних компонентів зазначеної системи слід віднести:

- «суб'єкт управління – орган виконавчої влади, що формує й реалізовує митну політику та інші компетентні державні органи;
- об'єкт управління - зовнішньоекономічну діяльність підприємств;
- управлінський вплив – комплекс регулятивно-правових та організаційно-правових заходів, за допомогою яких здійснюється вплив на об'єкт;
- зворотні зв'язки – інформацію підприємств для суб'єкта управління щодо результативності (оптимальності) управлінського впливу» [17, с. 24].

В умовах європейського вибору основним напрямом удосконалення митної справи Україна має стати міжнародна спрямованість динаміки державної системи митно-правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності, що органічно поєднує заходи тарифного та нетарифного регулювання, й удосконалення заходів митного адміністрування.

Що стосується окремих складових, державні установи здійснюють контроль за зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання шляхом прийняття та застосування нормативно-правових актів, які регулюють відносини, що виникають у процесі їх зовнішньоекономічної діяльності, та визначають заходи щодо їх здійснення. це має висхідний вплив. Митно-правові норми. Такий вплив спрямований на захист як державних, так і приватних інтересів. Встановлені правові норми повинні виконуватися підприємствами всіх форм власності. Адміністративний орган, який реалізує митну політику, за допомогою заходів митного контролю реалізує прийняті правові норми та забезпечує їх виконання підприємствами на території країни [18, с. 102].

Разом з тим, з метою системного сприяння митним органам у здійсненні митного контролю в пунктах пропуску через державний кордон України, морських, річкових портах, аеропортах, вокзалах та на території підприємств, митних зонах, митних складах та інших місцях можуть створюватися зони митного контролю. Порядок створення таких зон забезпечується Міністерством внутрішніх справ України [19].

Митні органи в межах своєї компетенції мають право застосовувати до порушників режиму митних зон заходи впливу. Митні органи мають право без дозволу митних органів примусово зупиняти товари, транспортні засоби, громадян, морські та річкові судна, що виїжджають із зон і територій митного контролю, і повертати їх у зони митного контролю. Без дозволу води митних органів України.

Під час переміщення товарів та транспортних засобів декларант, перевізник або уповноважена ним особа надають митному органу в паперовій або електронній формі наступні документи та відомості.

При перевезені автомобільним транспортним засобом:

- «документи на транспортний засіб, зокрема ті, які містять інформацію про його державну реєстрацію;
- транспортні перевізні документи та міжнародні товаро-транспортні накладні;
- документ, визначений актами всесвітнього поштового союзу, який супроводжує міжнародно-поштові відправлення;
- комерційні документи на товар, зокрема ті, які містять інформацію про найменування та адресу перевізника, країну відправлення, країну призначення відправника та отримувача товарів;
- відомості про кількість вантажних місць та вид упаковки;
- найменування товарів;
- вага бруто товарів (у кілограмах або об'єм товарів у метрах кубічних, крім великогабаритних вантажів)» [20, с. 111].

При перевезенні залізничним транспортним засобом необхідні такі документи:

- «транспортні (перевізні) документи;
- передатна відомість на залізничний рухомий склад;
- документ, котрий засвідчує наявність припасів;
- документ, який супроводжує міжнародні поштові відправлення;
- комерційні документи на товари, які перевозяться» [21].

Крім вище перелічених документів декларант подає митному органу митну декларацію, а також документ який визначає вартість товару.

Внаслідок застосування системи управління ризиками можуть бути використані митними органами наступні процедури:

1. Огляд товарів, транспортних засобів: проводиться в короткий строк після прийняття рішення про його проведення. Огляд може бути ідентифікаційним (без розкриття пакувальних місць та без обстеження транспортних засобів); частковим (з розкриттям до 20% пакувальних місць та вибірково обстеженням транспортних засобів); повним (з розкриттям до 100% пакувальних місць та поглибленим обстеженням транспортних засобів).

За письмовим рішенням керівника митного органу або особи, котра виконує його повноваження огляд товарів та транспортних засобів може також проводитись, якщо:

- митна декларація не подана декларантом та є достатні підстави вважати, що ці товари переміщуються через митний кордон України з порушенням митного законодавства;
- товари знайдено (виявлено) під час здійснення митного контролю у зонах митного контролю та /або транспортних засобів, які перетинають митний кордон України та їх власник невідомий;
- декларантом не виконуються свої безпосередні обов'язки.

2. Переогляд товарів, транспортних засобів: проводиться у разі виявлення пошкодження або втрати митного забезпечення накладеного на зазначені товари, транспортні засоби чи за наявності інших видимих ознак можливого несанкціонованого доступу до товарів, які перебувають під митним контролем.

За результатами огляду (переогляду) складається акт у двох примірниках, де зазначаються наступні відомості:

- «посадові особи митного органу, які здійснюють огляд (переогляд) та осіб, які були присутні під час його проведення;
- підстави проведення огляду (переогляду) за відсутності осіб, які переміщують товар;
- обсяг здійснення огляду (переогляду) та результати його проведення;
- інші відомості, котрі стосуються товарів та транспортних засобів щодо яких проводився огляд (переогляд)» [21].

Акт огляду (переогляду) засвідчується відбитком особистої номерної печатки посадової особи митного органу.

3. Особистий огляд: за наявності обґрунтованих підстав вважати, що громадянин, який перетинає митний кордон, приховав контрабанду або інші товари, які є предметом порушення митних правил, проводиться за письмовим рішенням керівника митного органу.

Перед початком огляду працівник митниці вручає громадянину письмове рішення начальника митниці, роз'яснює громадянину права та обов'язки та пропонує добровільно видати приховані або незадекларовані товари.

У разі відмови від добровільної здачі під час особистого огляду складається відповідний протокол, який засвідчується підписом працівника митниці.

Права громадянина щодо якого здійснюється особистий огляд:

- до початку проведення особистого огляду громадянин має право на ознайомлення із рішенням про проведення такого огляду;
- право ознайомитись зі своїми правами та обов'язками під час огляду;
- право надавати пояснення та заявляти клопотання;
- добровільно видати товари, які переміщуються з порушенням законодавства;
- користуватися рідною мовою та послугами перекладання;
- ознайомитись з актом проведення особистого огляду після його складання та зробити заяву, яка підлягає внесенню до акта;
- оскаржувати рішення та дії митного органу щодо проведення такого огляду.

Особистий огляд проводиться в окремому приміщенні посадовою особою митного органу товарів у присутності не менше двох понятих. Рідні та працівники митних органів не розуміють.

При перевірці складається протокол за встановленою формою та підписується у присутності працівників митниці, громадян, понятих та медичних працівників.

4. Усне опитування юридичних осіб та посадових осіб.

Метою таких процедур є отримання посадовими особами митниці інформації, важливої для проведення митного контролю. У разі необхідності під час усного опитування може бути складено протокол, про що особа попереджена.

У разі необхідності до адміністрування митниці можуть залучатися сторонні експерти та спеціалісти. Цю процедуру здійснює керівник митного органу або його представник за погодженням з керівником підприємства, установи чи організації, в яких працює експерт або спеціаліст.

Висновки до розділу 1

Митний контроль – це складова механізму забезпечення законного переміщення товарів через митний кордон і комплексний процес реалізації контрольно-перевірочних заходів, спрямованих на забезпечення надходження суспільних фінансів.

Основною метою митного контролю є дотримання норм Митного кодексу України за допомогою різних форм контролю. Митне оформлення товарів не може здійснюватися без здійснення заходів митного контролю. Заходи спрямовані на виявлення ознак, що вказують на склад митних правопорушень адміністративного та фінансового характеру, а форма митного контролю дає можливість попередити, виявити та усунути відповідні порушення, забезпечення національного товаровиробника та національних інтересів.

Організація митного контролю – це комплекс заходів, що здійснюються митними органами щодо переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон, створення необхідних умов для здійснення контрольних функцій, передбачених міжнародними договорами. Чинне законодавство України. Сучасне митне законодавство безпосередньо впливає не тільки на економічний розвиток регіонів і країн, а й на розширення зовнішньоекономічних зв'язків у ринковому середовищі. Для реалізації прагнень України до європейської інтеграції необхідно зміцнити митне адміністрування для забезпечення відповідності політики протекціонізму та митних операцій загальноєвропейським цінностям і розгалуженій митно-правовій практиці в Європейському Союзі.

РОЗДІЛ II

ФІСКАЛЬНО-РЕГУЛЮЮЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ МИТНИМ ДЕЛІКТАМ

2.1. Моніторинг основних чинників девіантної поведінки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності

Девіантні форми поведінки в наш час не тільки стрімко поширюються, а й на-бувають особливих рис, незвичних і навіть лякливих для суспільства. Іноді девіації прямо ведуть до протиправних і злочинних дій, а тому стає зрозумілим інтерес до цього феномена як з боку теоретиків, практиків, так і суспільства загалом.

У своєму науковому доробку С. Герчаківський зазначає: «девіантна поведінка (відхильна поведінка) – поведінка індивіда або групи, яка не відповідає загальноприйнятим нормам, внаслідок чого відбувається порушення цих норм. Проблема девіантної поведінки та її корекція завжди була важливою у педагогіці, психології, кримінології, але останнім часом вона набуває масового характеру в інших сферах. Не виключенням стала і митна справа, зовнішньоекономічна діяльність, де проблематика правопорушень, митної злочинності надзвичайно актуалізуються» [22, с. 55].

Залежно від способів взаємодії з реальністю та порушенням тих чи інших норм суспільства, в тому числі у митній сфері, прояви девіантної поведінки поділяють на 5 видів (рис. 2.1).

В той же час, зазначимо, що природа людини визначає її бажання та потреби, які, в свою чергу, детермінують її «необхідно обумовлені» злочинні вчинки, «органічно» відображаючи індивідуальну природу людини – її характер. Важливим у розумінні природи девіантної поведінки є визначення мотиваційної компоненти, адже мотив – безпосередня причина вчинку. Таких безпосередніх причин злочинних вчинків у людини багато. І серед основних: «бідність та багатство, прагнення до слави та пошани, несправедливість, нерівноправ'я, приниження, зневажливе ставлення, любов, ненависть, заздрість, марнославство,

самолюбство, гнів, користь, наглисть, страх, почуття переваги, роздратування, пригнічений стан, надлишок енергії тощо» [23, с. 251]. Останні визначаються бажаннями та потребами людини – її природою, над якою людина не владна.

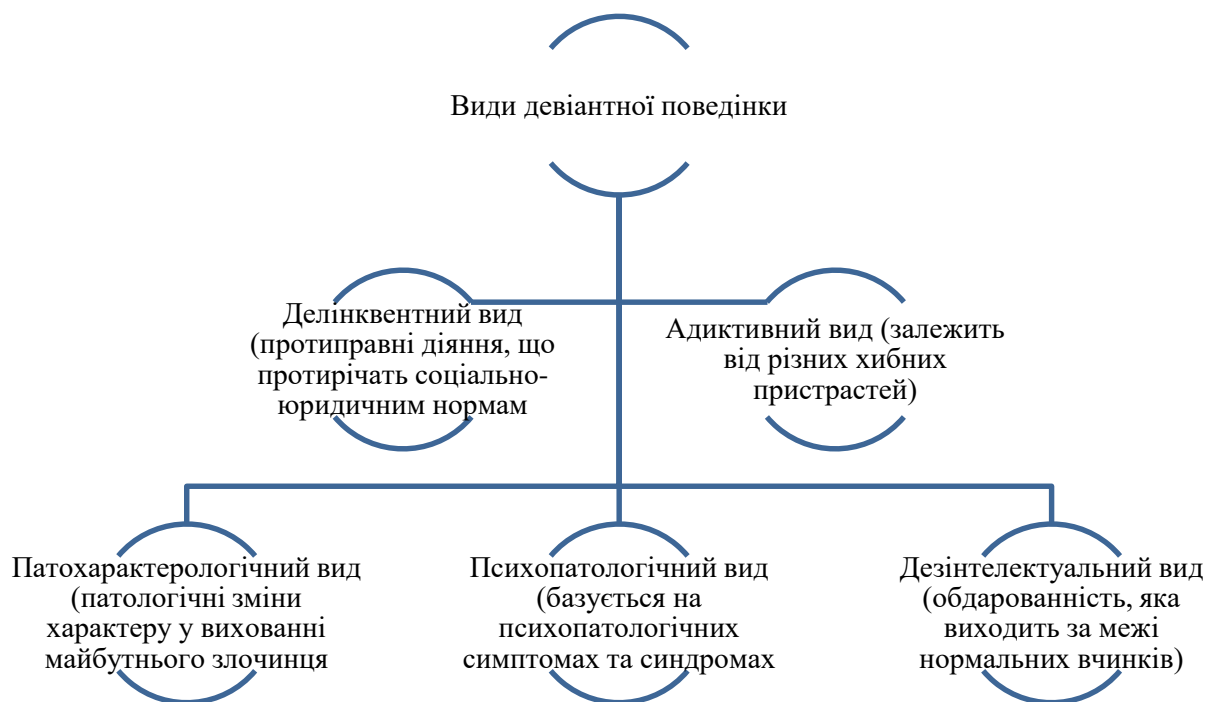

Рис. 2.1. Стисла характеристика видів девіантної поведінки

Джерело: складено на основі [22].

Сучасна структура суспільно-шкідливих діянь в галузі державної митної справи свідчить про те, що порушення митних правил є одним із найбільш чисельних проявів девіантної поведінки суб'єктів ЗЕД. Порушення митних правил правового характеру належить до адміністративних проступків, але характеризується наявністю як спільного, так і деяких відмінностей з останнім. Загальними рисами такої поведінки є протиправність, провина, адміністративні санкції та антигромадянські тенденції.

Окреме місце в структурі адміністративних правопорушень посідає порушення митних правил. Тому що, по-перше, вони регулюються іншим кодифікованим законодавчим актом – Митним кодексом України. Митне оформлення країни, суспільні відносини, що виникають у сфері зовнішньої

торгівлі, по-третє, порядок притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення порушень митних правил регулюються Законом про митну справу.

Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства [24] (Найробська конвенція 1980 р.) (Україна бере участь із 2000 р. відповідно до Указу Президента України «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства та додатків до неї»). Прийняття цього міжнародного документа відбулося в контексті визнання того, що порушення митних законів загрожують економічним, соціальним і фінансовим інтересам держав та їхнім законним інтересам у торгівлі. Водночас боротьба з правопорушеннями митного законодавства може бути більш ефективною за умови взаємодії митних органів. Найробська конвенція визначила ряд дефініцій у сфері протидії митним правопорушенням (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Практична ідентифікація митних девіацій

Джерело: складено на основі [25].

На думку О. Герчаківської: «найбільш вдалим терміном, що характеризує девіантну поведінку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та громадян при перетині митного кордону держави є митне шахрайство. Така дефініція вказує на спосіб вчинення митного правопорушення та наслідки його заподіяння» [25, с. 142]. Крім цього, Найробська конвенція 1980 р. в Розділі II розшифровує «митне шахрайство, що не є контрабандою» та інші види шахрайства, включаючи підлог, фальсифікацію та підробку.

Вагоме місце в європейському митному праві посідають окремі, регламенти, директиви та стандарти. Так, зокрема 29 квітня 2021 року було прийнято Регламент (ЄС) 2021/785 Європейського парламенту та Ради «Про створення Програми боротьби з шахрайством Союзу», який вимагає від ЄС та держав-членів протидіяти шахрайству та будь-якій іншій незаконній діяльності. Союз повинен підтримувати діяльність у цих сферах. Основними цілями програми є: запобігання шахрайству, корупції та будь-якій іншій незаконній діяльності, що зачіпає фінансові інтереси Союзу [10]; підтримувати повідомлення про порушення, в тому числі шахрайство, щодо спільних управлінських фондів та фондів допомоги перед вступом до Союзу; Забезпечити інструменти обміну інформацією та оперативної підтримки у сфері взаємної адміністративної допомоги в митних та сільськогосподарських справах.

Протидія шахрайству, в тому числі митним правопорушенням, буде здійснюватися через декілька оперативних заходів. До них відносять створення платформи інформаційних технологій. Бюджет на реалізацію цієї програми на період 2021-2027 рр. становить 181 207 млн євро. Платформа включає в себе кілька модулів, в тому числі митну інформаційну систему, яка спрямована на допомогу державам-членам у запобіганні, розслідуванні та переслідуванні осіб, які порушують митне законодавство. Це відбуватиметься шляхом більш швидкого поширення інформації, ефективності процедур митного співробітництва та контролю митних служб, повноваження яких охоплюють митні операції [25].

Найбільш поширеними правопорушеннями в Україні на думку О. Герчаківської є: «приховування валютної виручки при експортно-імпортних

операціях за межами країни; надання фальшивої інформації про виникнення права на експортне відшкодування податку на додану вартість; оформлення фіктивних документів про участь у діяльності іноземних інвесторів; ввезення товару, обходячи митні пости та пункти пропуску; ввезення товару з заниженням його кількості у супроводжуючих документах; псевдотранзит товару і фактична реалізація його на митній території України; ввезення готової продукції у виді комплектуючих виробів; відображення в деклараціях неправдивої інформації щодо характеристики ввезених товарів (наприклад, коду товару, країни походження, митної вартості товару); ввезення готової продукції під виглядом давальницької сировини» [25].

Проблематика ухилення від сплати митних платежів в українському законодавстві врегульована статтею 212 КК України «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)», а також на рівні Митного кодексу України, зокрема, в частині характеристики одного із порушень митних правил, а саме «Дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів» [9] (див. табл. 2.1).

Правопорушення полягає у заявленні в митній декларації неправдивих відомостей, тобто недостовірних відомостей, які необхідні для прийняття рішення про випуск, в тому числі умовний, товарів і транспортних засобів, розміщення їх в обраний митний режим, або відомості, які впливають на нарахування обов'язкових платежів (неправомірне звільнення від сплати податків і зборів або зменшення їх розміру), а також у порушенні визначених строків сплати митних платежів.

Для кваліфікації дій за даною статтею Митного кодексу України не мають значення мотив і мета їх вчинення, а також чи настали від цього шкідливі наслідки.

Специфіка митної злочинності об'єктивно обумовлює пошук і специфічні шляхи її протидії. Кожен із заходів протидії ухиленню від сплати податків [23] та детінізації економіки України має свої переваги і недоліки.

Таблиця 2.1

**Детермінанти деліктів при вчиненні дій щодо ухилення від
нарахування та сплати митних платежів**

Дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів			
<i>Суб'єкт</i>	<i>Суб'єктивна сторона</i>	<i>Об'єкт</i>	<i>Об'єктивна сторона</i>
осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а також посадова особа підприємства	характеризується умисною або необережною (самовпевненість або недбалість) формами вини	порядок оподаткування та сплати митних платежів, використання товарів в цілях, стосовно яких надано пільги щодо сплати податків і зборів	дії, тобто активна поведінка (вчинок) особи, в якій виражена зовні її воля і яка спрямована на застосування особою при декларуванні товарів саме таких ставок митних платежів, що звільняють від їх сплати або зменшують їх розмір, а також дії, спрямовані на порушення порядку використання товарів в цілях, стосовно яких надано податкові пільги, обманні маніпуляції з пільгами

Комбінація вищезазначених заходів дозволяє знизити рівень податкових зловживань та мінімізувати втрати бюджету внаслідок ухилення від сплати податків. Практика протидії злочинам щодо ухилення від сплати податків в Україні відображено на рисунку 2.3.

Динаміку кримінальних проваджень у сфері порушень митного контролю можна спостерігати в Додатку А.

Дані зазначеного рисунку свідчать про високу питому вагу (23%) кримінальних проваджень щодо ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у загальному масиві справ щодо економічних злочинів.

Рис. 2.3. Моніторинг кримінальних справ в контексті судових розслідувань у 2018 році

Джерело: складено на основі [25]

Отже, проблематика протидії митним правопорушенням є складною, багаторівневою та актуальною незалежно від рівня економічного розвитку країни. Гармонізація міжнародного митного правового середовища та Української відповідної системи здійснюється у двох основних напрямках, відповідно до основних норм міжнародного права та відповідно до регламентів та нормативних стандартів Європейського Союзу. Українська юридична спільнота наразі стоїть перед низкою нагальних викликів. Методологічні, пов'язані з переосмисленням сучасних деталей розвитку митно-правових відносин у світі, науково-практичні, зумовлені перебудовою нормативно-правового поля. Перехід України на європейські стандарти та поява митних відхилень, нових схем реалізації сили – головні, зумовлені новими викликами та ризиком воєнного стану.

2.2. Аналіз фіскальних показників діяльності митних органів в українських реаліях

Істотне зростання обсягів зовнішньої торгівлі України впродовж останніх років та збільшення кількості суб'єктів, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, зумовлюють підвищення ролі митних органів як одного з найефективніших інструментів регулювання зовнішньоекономічної діяльності та наповнення держбюджету [26, с. 255].

У принципі перед митними адміністраціями різних держав стоять майже однакові завдання, на них покладено виконання приблизно однакових функцій, відмінність же полягає у пріоритетності цих завдань і функцій, надання тим чи іншим першочергового значення, залежно від особливостей митної політики держави [27, с.172].

Звернувшись до досвіду економічно розвинених країн, можна стверджувати про пріоритетне значення економіко-регуляторної функції у сфері їхніх зовнішньоекономічних відносин, чого не можна сказати про українську практику.

В Україні фіскальна складова відіграє вирішальну роль у забезпеченні економічної безпеки загалом та фінансової зокрема, оскільки вона спрямована на захист національних економічних інтересів у зовнішньоекономічній і фінансовій сферах одночасно.

Для України митні платежі все ще залишаються вагомим джерелом доходів до Державного бюджету.

Варто зазначити, що виконання митницею бюджетної роботи залежить від багатьох факторів: ефективності роботи митних органів, обсягу бюджетних видатків, що спрямовуються на утримання, але насамперед від державної митної політики, її законодавчого забезпечення, і загальні економічні умови держави. Іншими словами, ефективність виконання митними органами бюджетних завдань залежить від ефективності побудови всієї митної системи, її збалансованості та адаптованості до циклічних коливань економіки країни [28, с. 47].

Аналізуючи бюджетні надходження в Україні можна побачити, що митні платежі займають вагому частку всіх доходів Державного бюджету України. Детальний аналіз питомої ваги митних платежів до дохідної частини Державного бюджету відображено в таблиці 2.2

Таблиця 2.2

Результати роботи митних органів щодо акумулювання надходжень митних платежів до Державного бюджету України, млн. грн.

Найменування показника	Роки					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Доходи Державного бюджету України	706509	907358	1060922	998345	1076027	1097547
Податкові надходження	598285	747214	881821	799776	851116	949457
У т.ч., надходження митних платежів:						
ПДВ з ввезених на територію України товарів	181453	250530	295377	289760	274114	343078
Акцизний податок (імпорт)	35006	41989	47708	53461	57847	55756
Ввізне мито	20001	23898	26560	29855	30203	33485
Вивізне мито	369	643	516	230	257	449
Приріст надходжень митних платежів, %	116,31%	133,88%	116,75%	100,85%	97,08%	119,40%
Питома вага митних платежів у загальному обсязі доходів Державного бюджету України, %	33,52%	34,94%	34,89%	37,40%	33,68%	39,40%

Аналізуючи структуру платежів, справляння яких забезпечено державними митними органами, слід зазначити, що найбільшу частку в надходженні митних платежів займає податок на додану вартість, станом на 2021 рік на нього припадало 79,27% усіх надходжень митних платежів та 31,26% доходів Державного бюджету України.

Упродовж 2016-2018 років надходження податку на додану вартість до Державного бюджету України із ввезених товарів показували тенденцію зростання, тоді як у 2019 році тренд змінив напрям до спадання, а у 2021 році спостерігаємо знову приріст (див. рис. 2.4).

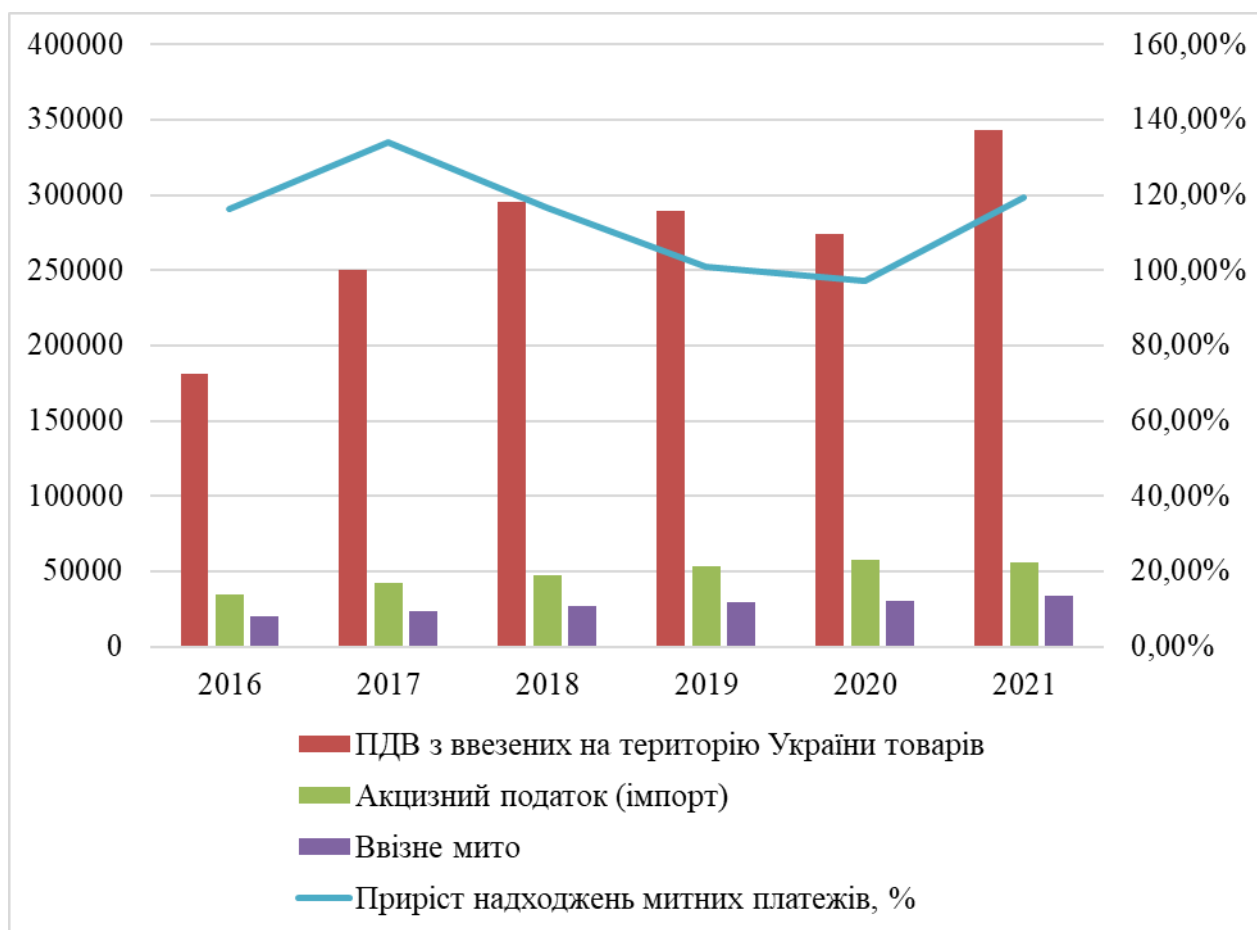

Рис. 2.4. Динаміка та приріст надходжень митних платежів до Державного бюджету України

Джерело: складено на основі [29, 30].

Варто зазначити, що одним із факторів який вплинув на збільшення надходження податку на додатну вартість в період 2015-2018 років, являється запровадження системи електронного адміністрування ПДВ з 1 липня 2015 року, яка дозволила виключити махінації з ПДВ та в свою чергу збільшити надходження податку до бюджету. На зменшення мобілізації надходжень ПДВ при імпорті товарів вплинув у тому числі такий фактор як можливість продажу імпортованого товару без ПДВ за готівку.

Натомість, платежі акцизного податку протягом досліджуваного періоду показали тенденцію до зростання. За період 2016-2020 років надходження платежів акцизного податку зросли з 24326 млн. грн. до 53461 млн. грн. відповідно. Потрібно відмітити, що в період 2016-2017 років на зростання надходження акцизного податку вплинуло ряд факторів, серед яких підвищення

ставок податку (на бензин та дизпаливо на 2%; на транспортні засоби – від 0,4% до 33%, запровадження акцизного податку на вантажні автомобілі та автобуси, зростання середньорічного курсу гривні до євро (ставки акцизного податку на окремі види підакцизної продукції визначені в євро), а також збільшення обсягів імпорту деяких підакцизних товарів (за даними Державної служби статистики України у 2017-18 рр., порівняно з попередніми роками, обсяги імпорту скрапленого газу збільшились на 36%, легкових автомобілів, що були у використанні, на які ставка втричі більша ніж на нові, – у 5 раз) [31].

Щодо платежів ввізного мита, то період 2016-2021 років характеризується коливанням надходження такого податку до Державного бюджету, з явною тенденцією зростання динаміки у 2019-2021 рр., після значного скорочення у 2016 році по відношенню до попереднього періоду. Синусоподібним характером описувалася динаміка надходжень вивізного мита до бюджету, проте його фіскальна роль незначна, однак контролююча роль значно пріоритетніша, тим не менше, пікову точку спостерігаємо у 2017 році, найменшу – у 2019 році (див. рис. 2.5).

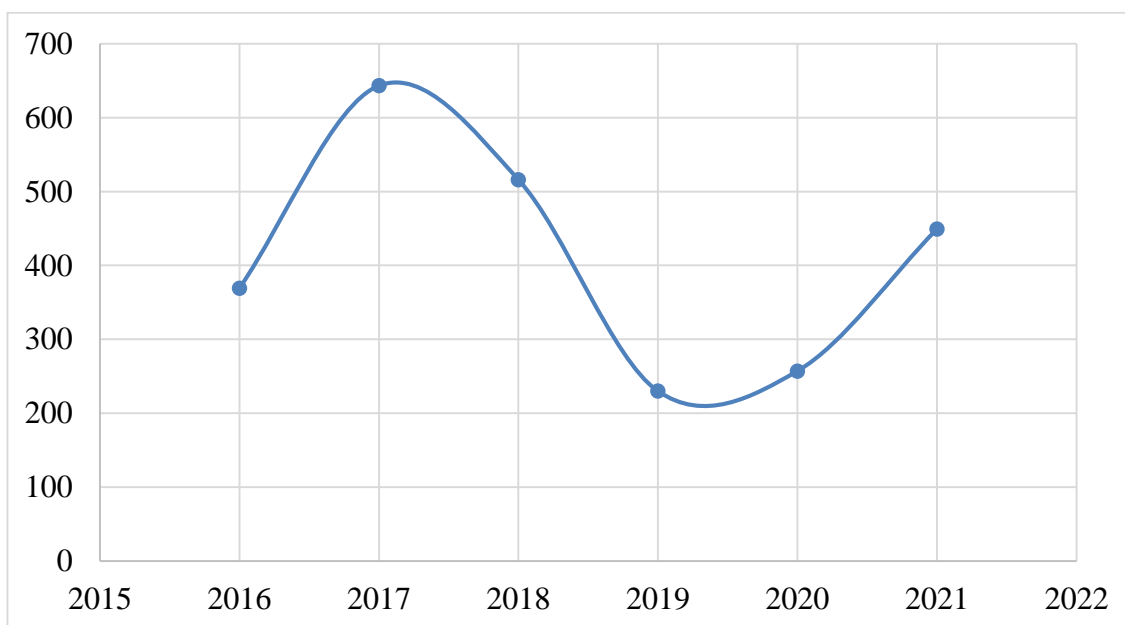

Рис. 2.5. Графічне представлення надходжень вивізного мита до Державного бюджету України.

Джерело: складено на основі [29, 30].

Слід констатувати про наявність високої питомої ваги митних платежів у структурі дохідної частини Державного бюджету України так станом на 2021 рік на митні платежів припадає майже 39% всіх доходів бюджету, а також наявності зростаючої тенденції їх надходжень, за винятком 2019 року (крім акцизного податку) (див. рис. 2.6).

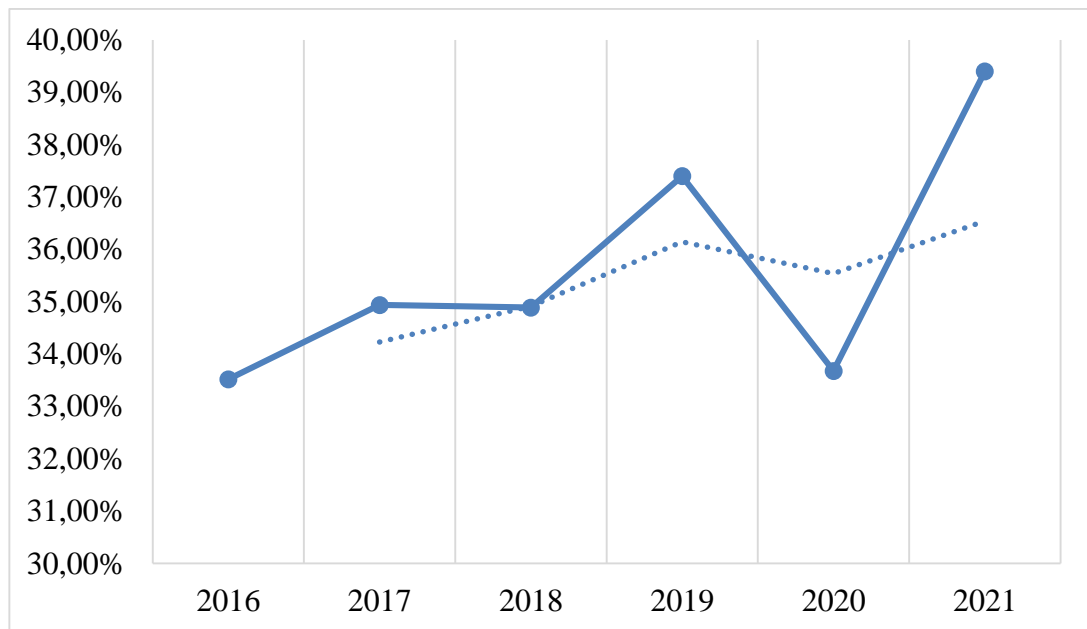

Рис. 2.6. Питома вага митних платежів у загальному обсязі доходів Державного бюджету України, %

Порівнюючи планові показники виконання Державного бюджету з фактичними у розрізі адміністрування митних платежів, зазначимо про наявні недовиконання у розрізі трьох податкових платежів з чотирьох (рис. 2.7).

Найбільший розрив у недовиконанні планових показників спостерігався в мобілізації вивізного мита (31,2%), найменший – ввізного мита (98,9%). Перевиконання плану надходжень спостерігалось в динаміці акцизного податку з імпортованої продукції на 11,04%.

Варто зазначити, що митні інституції в Україні є не тільки органами, які забезпечують у зоні своєї діяльності виконання завдань, покладених на фіскальну службу, а й важливою організаційною складовою митної системи, що дає змогу реалізувати заходи митного контролю при переміщенні товарів через митний кордон України [5].

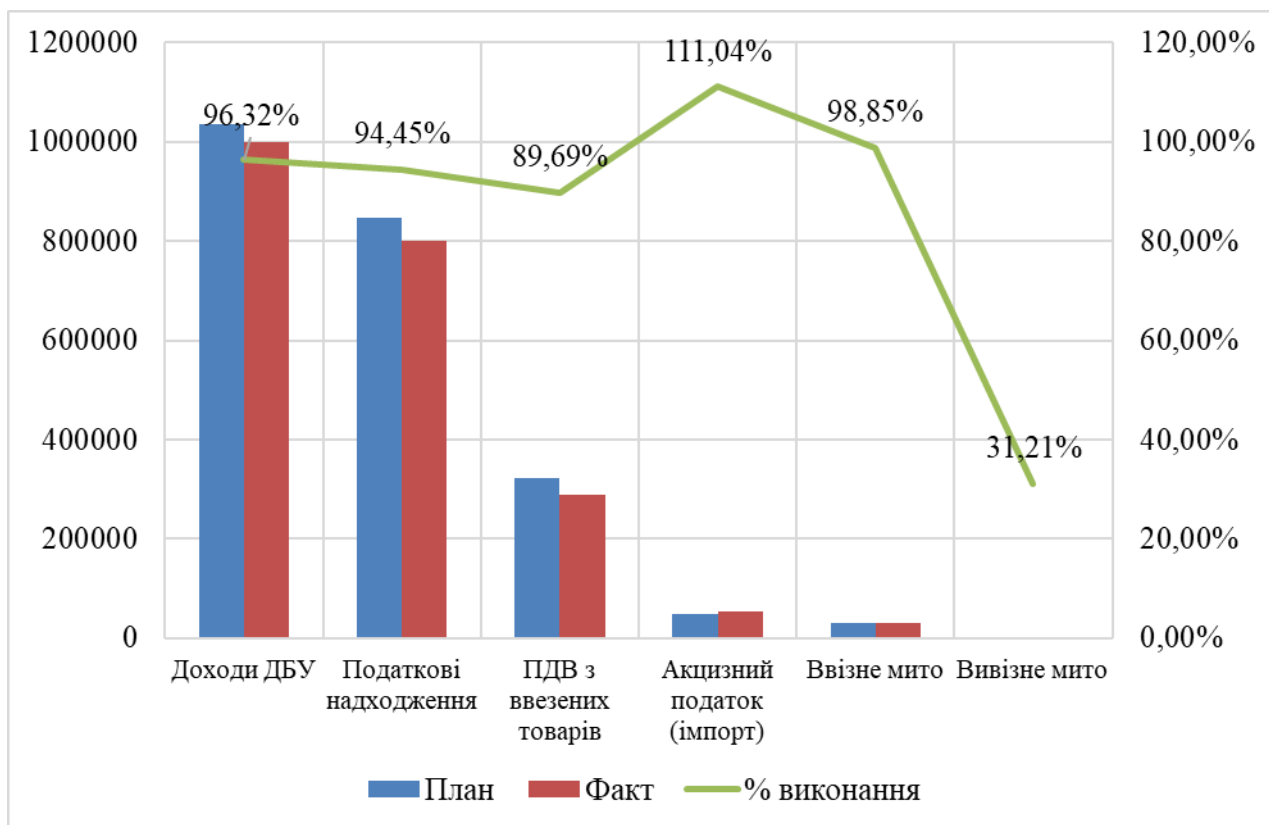

Рис. 2.7. Динаміка відсотку виконання дохідної частини Державного бюджету України в розрізі митних платежів у 2020 році

Джерело: складено на основі [29, 30].

Загалом роль митниць у фінансовій діяльності держави і забезпеченні фінансової безпеки визначають таким чином:

- «контроль і регулювання товарообміну на митній території України;
- участь у реалізації завдань і протекціоністських заходів щодо захисту внутрішнього ринку;
- стимулювання розвитку національної економіки;
- регулювання відповідного митного режиму переміщення об'єктів торговельного обороту через митний кордон України» [32].

Митний контроль є засобом реалізації митної політики країни, а також комплексом заходів, що здійснюються митними органами з метою забезпечення виконання учасниками зовнішньоекономічної діяльності вимог митного законодавства.

Ще одним об'єктом, який потребує більш детального контролю з боку митних органів та є сферою зловживань суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, є достовірність визначення країни походження товарів.

Визначення країни походження – це фактичне підтвердження «громадянства» переміщуваних товарів з метою, коли держави – учасниці міжнародних торговельних відносин бажають застосовувати одна до одної певні пільги чи вживати заходів дискримінації проти окремих груп товарів.

Походження товарів, що підлягають митному контролю, перевіряється з метою оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі, заходів заборони та/або обмеження переміщення через державний кордон. України, та забезпечити облік цих товарів у статистиці зовнішньої торгівлі [36, с. 184].

Динаміка надходжень митних платежів від контролю правильності визначення країни походження товарів зображена на (рис 2.8).

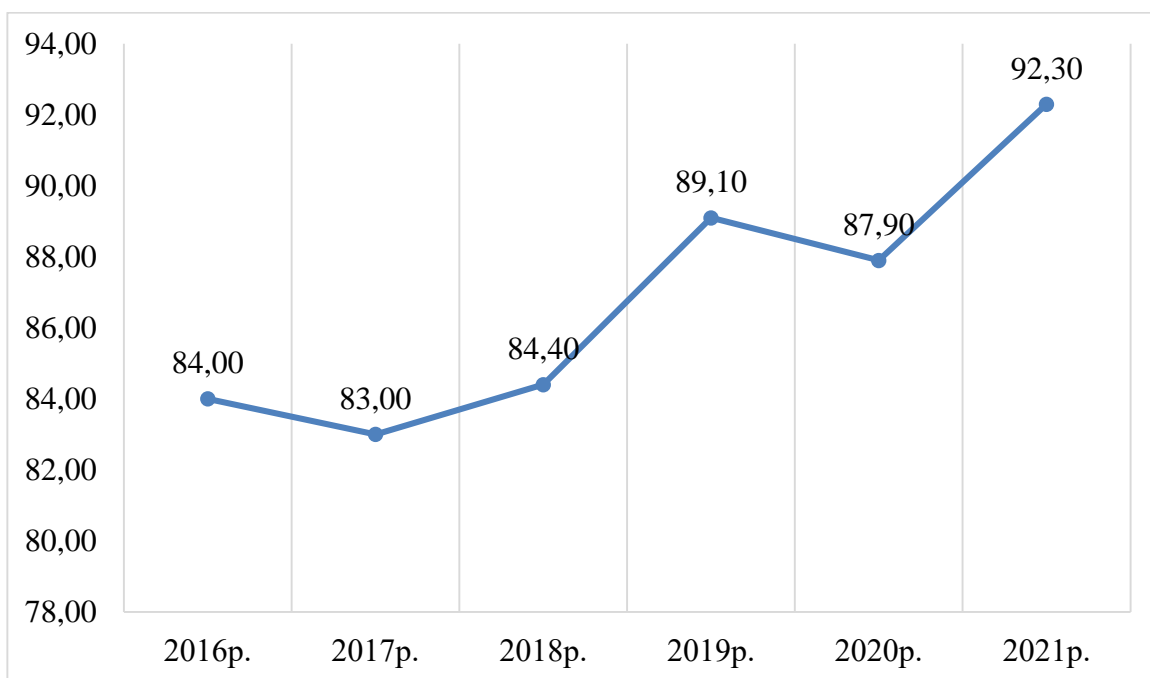

Рис. 2.8. Надходження митних платежів від контролю за визначенням країни походження товару у 2014-2018 роках, млн. грн.

Джерело: розроблено автором на основі [34, 35]

Аналіз статистики надходжень від здійснення контролю за правильністю визначення країни походження свідчить про невеликий фіскальний ефект

процедури, в порівнянні з іншими вище викладеними процедурами митного контролю.

Щодо динаміки таких надходжень, то за період 2016-2020 років цей показник коливався в середньому на рівні 85,2 млн. грн., за винятком 2017 року коли величина додаткових надходжень від контролю за визначенням країни походження товару становила 70,1 млн. грн.

Отже, підсумовуючи вищесказане, можна дійти висновку, що роль митниць державної фіскальної служби в наповненні бюджету, залишається великою, адже більше 30% дохідної частини Державного бюджету України, припадає саме на митні платежів.

Що стосується ефективності митного контролю, незважаючи на зменшення частки додаткових платежів мита, здійснення митного контролю залишається дуже важливим і є дієвим засобом виявлення митних порушень, тим самим зменшуючи митне оформлення. України, захищає інтереси українських виробників і при цьому виконує бюджет.

2.3. Ефективність митного контролю в контексті протидії митним деліктам

Сьогодні боротьба з митними правопорушеннями та контрабандними явищами є одним з пріоритетних завдань України як незалежної держави у захисті її економічних інтересів. Від швидкого та якісного вирішення цієї проблеми залежить економічне зростання країни. Ні для кого не секрет, що це явище отримало новий розвиток. З кожним роком у сучасній заможній соціально-економічній сфері спостерігається тенденція до розширення та вдосконалення діяльності організованих об'єднань, до зміни їх структури та до широкого поширення тіньових економічних відносин. Практично всі злочини, вчинені організованими групами, так чи інакше пов'язані з економічною сферою, де найбільш привабливі об'єкти агресії для організованих груп і існують різні види діяльності.

Порушення митних правил — це адміністративне правопорушення, протиправна та необережна (умисно або з необережності) дія чи бездіяльність, що порушує встановлений законом порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України [5].

Якщо ці порушення не тягнуть за собою кримінальної відповідальності, настає адміністративна відповідальність за порушення. Слід звернути увагу на те, що на відміну від кримінального правопорушення контрабанда, порушення митних правил не потребує доведеності вини у вигляді вчинення злочину (ст. 24 КК України).

У більшості випадків вчинення цих видів злочинів відбувається через нехтування громадянами або посадовими особами суб'єктів господарювання митних правил, невикористання правил.

Мотивами митних правопорушень переважно є наступні (рис. 2.9).

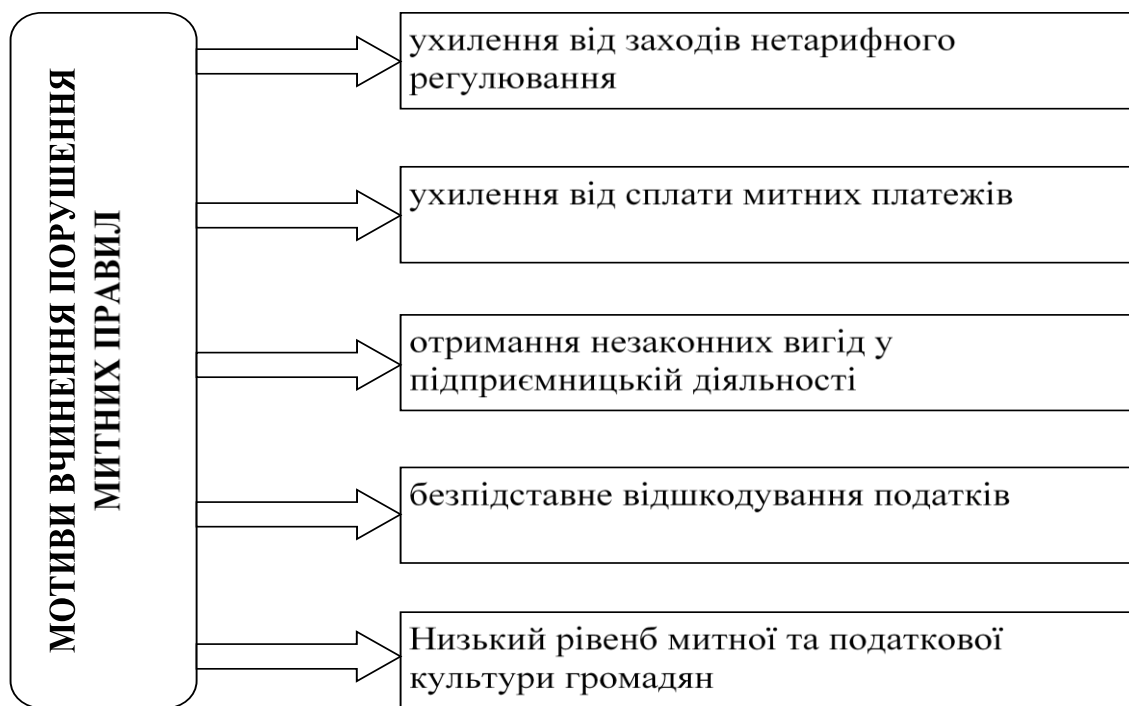

Рис. 2.9. Мотиви вчинення порушення митних правил суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності

Джерело: складено автором на основі [37, 38]

Причини, через які вчинюються митні правопорушення, досить очевидні — отримання фінансової вигоди та переваг у торгівлі, тиск з боку конкурентів [37, с. 170].

Порушення митних правил створюють підґрунтя для недобросовісної конкуренції на ринку, оскільки неякісні товари можуть продаватися під виглядом якісних або високоякісних товарів – за нижчими цінами, ніж у конкурентів, нелегально ввозяться. Вироблені товари створюють недобросовісну конкуренцію всередині країни, виробника, змушуючи його обмежувати або навіть згортати виробництво [38, 219].

Таким чином, митні порушення завдають шкоди як суспільству в цілому, так і конкретним громадянам – споживачам нелегально ввезених товарів. Крім того, знищення вітчизняного виробництва, а отже скорочення зайнятості та бюджетних програм може спровокувати соціальні протести як серед працівників окремих галузей, так і в окремих регіонах. Що безумовно, це впливає на національну економічну безпеку.

В Україні використовуються певні способи попередження та виявлення митних правопорушень (див. рис. 2.10).

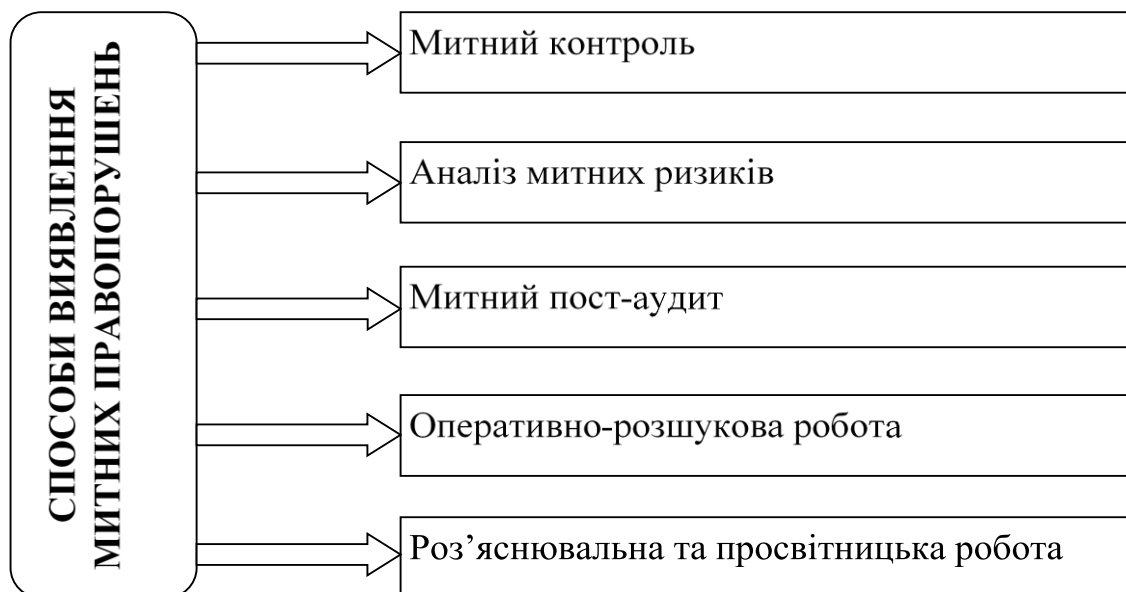

Рис. 2.10. Способи попередження та виявлення митних правопорушень

Джерело: складено на основі [37, 39]

У ході митного контролю посадові особи митного органу вивчають наявні документи на вантаж. Виходячи з даних, отриманих у ході документального контролю, вони можуть прийняти рішення й про проведення фізичного

контролю, тобто митного огляду переміщуваних товарів. Важливу роль при проведенні документального контролю відіграє вивчення відомостей про переміщувані товари до того, як з'явиться можливість їх фізичного контролю [39, с. 280]. З цією метою використовується такий документ контролю доставки вантажів, як попередня декларація.

Фізичний контроль дозволяє нам перевірити характеристики, якість і кількість товарів, що переміщуються через кордон, і чи дійсно вони відповідають зазначеним у документах, поданих для митного оформлення. Митний огляд може перевіряти такі характеристики товарів: вартісна придатність (завищення або заниження) дотримання якісних та кількісних характеристик (назва, якість, кількість, маса) точність класифікації за УКТ ЗЕД; дотримання вимог щодо застосування заходів нетарифного контролю.

Різні критерії відбору можуть використовуватися при прийнятті рішення про те, які продукти перевіряти – від випадкової або вибіркової до повної перевірки продуктів, попередньо визначеної в результаті оцінки ризику.

При прийнятті рішення про випадковий чи вибіркового огляд митник може керуватися своїм власним досвідом чи інтуїцією, а при огляді наперед визначених товарів – на підставі спеціально обраних критеріїв оцінки ризиків, до яких найчастіше відносяться такі:

- «переміщення товарів з групи підвищеного ризику, зокрема товарів, що обкладаються високими ставками мита та податків;
- часте вчинення перевізником, експортером чи імпортером характерних митних правопорушень одного типу;
- країна експорту або походження товарів, що переміщуються;
- маршрут переміщення;
- переміщення товарів, до яких застосовуються жорсткі заходи нетарифного регулювання» [40].

Для оцінки ризику того, що товари, що підлягають митному оформленню, можуть бути переміщені, поміщені, переміщені або декларовані з порушенням

митного законодавства, використовуються різні форми та методи для безпосередньої ідентифікації.

Враховуючи кількість товарів, що переміщуються через кордон, неможливо ретельно перевірити всі надані для митного оформлення документи або перевірити всі вантажі, тому оцінка ризиків є дуже важливим елементом у роботі митних органів. Оцінка ризиків дозволяє нам зосередитися на конкретних відправленнях і ретельно їх контролювати [41].

Незважаючи на те, що питома вага митних злочинів у загальній чисельності злочинів в Україні є дуже незначною, рівень її соціально-економічної небезпеки є дуже високим, для визначення необхідності боротьби з цими діями враховуються загрози, показники (критерії) митних правопорушень.

Митні делікти визначаються такими особливостями:

- «недостатній контроль з боку правоохоронних відомств за походженням та рухом капіталів через митний кордон України;
- здійснення державою протекціоністської митної політики, яка проявляється введенням непомірно високих ставок ввізного мита;
- низький рівень поінформованості громадян про митні процедури та правила здійснення зовнішньоекономічних угод;
- широкі можливості для здійснення транзитних операцій, що виникли як наслідок краху системи соціалізму та кримінального правосуддя в країнах так званого «соціалістичного табору»;
- невизначений статус кордонів між державами, які входять до СНД, та країнами Європейського Союзу;
- масова інтеграція населення, яка створює прецедент для скоєння контрабанди та митних злочинів» [42, с. 66].

Основні чинники, які обумовлюють існування контрабандної діяльності:

- низький рівень забезпеченості населення;
- високий рівень контрабанди в прикордонних областях, де для значної частини мешканців вона перетворилася на основне джерело доходів;

- висока прибутковість цього виду злочинного бізнесу;
- недосконалість митного та податкового законодавства;
- недостатньо ефективний рівень митного та прикордонного контролю [43].

Основними цілями контрабанди є промислові товари та продукти харчування, транспортні засоби, наркотики, зброя, боєприпаси, історико-культурні цінності, валюта, аудіо-, відео, комп'ютерна та побутова електроніка, тютюн, нафтопродукти, ювелірні вироби.

Контрабандні потоки є дуже популярним способом ввезення товарів на територію України. Наслідки такої діяльності позначаються на всіх сферах економічного життя країни. Сучасна контрабанда є однією зі складових організованої злочинності в економічній сфері.

Тому боротьба з контрабандою є пріоритетом не лише митниці, а й усієї держави, оскільки від цього явища в основному страждає державний бюджет.

Контрабанда – це фактично звільнення імпортованих товарів від податків і зборів на території України. Імпортер, який отримував відшкодування ПДВ у середньому 20% при експорті продукції з країни походження та сплачував близько 5% трансакційних витрат за нелегальне постачання продукції в Україну, автоматично переплачував би вітчизняним виробникам, отримав конкурентну перевагу. Тому український бізнес, навіть перебуваючи в абсолютній тіні, все одно поступається імпорту контрабанди.

Купуючи контрабанду та отримуючи короткострокові прибутки, внутрішні споживачі спричиняють мультиплікатор падіння внутрішнього попиту та відповідного скорочення виробництва. В результаті компанії починають скорочувати персонал і зарплати. Тож реальними платниками за існування контрабандних схем зрештою є населення [44].

Згідно з аналітично-статистичними даними, розраховані обсяги контрабандних поставок в Україну за період 2013-2018 років в середньому складають \$10,7 млрд на рік, або 8,8% ВВП. Базуючись на побудованій регресії «обсяги імпорту України – ВВП» та «контрабандні поставки – ВВП», було

розраховано прогнозні обсяги контрабандних поставок в Україну у 2021-2022 роках (рис. 2.11).

Поряд з цим, важливо окрему увагу звернути на розподіл контрабандних поставок за основними категоріями товарів. Зокрема, найбільш ризикогенними товарними групами є: машини та електроніка 21,4%, хімічна продукція 14,3%, транспорт 10,6%, текстиль та одяг 9,8%, та аграрний сектор — в середньому по 5% на кожну підгалузь: продукти тваринного походження продукти рослинництва і продукти харчування.

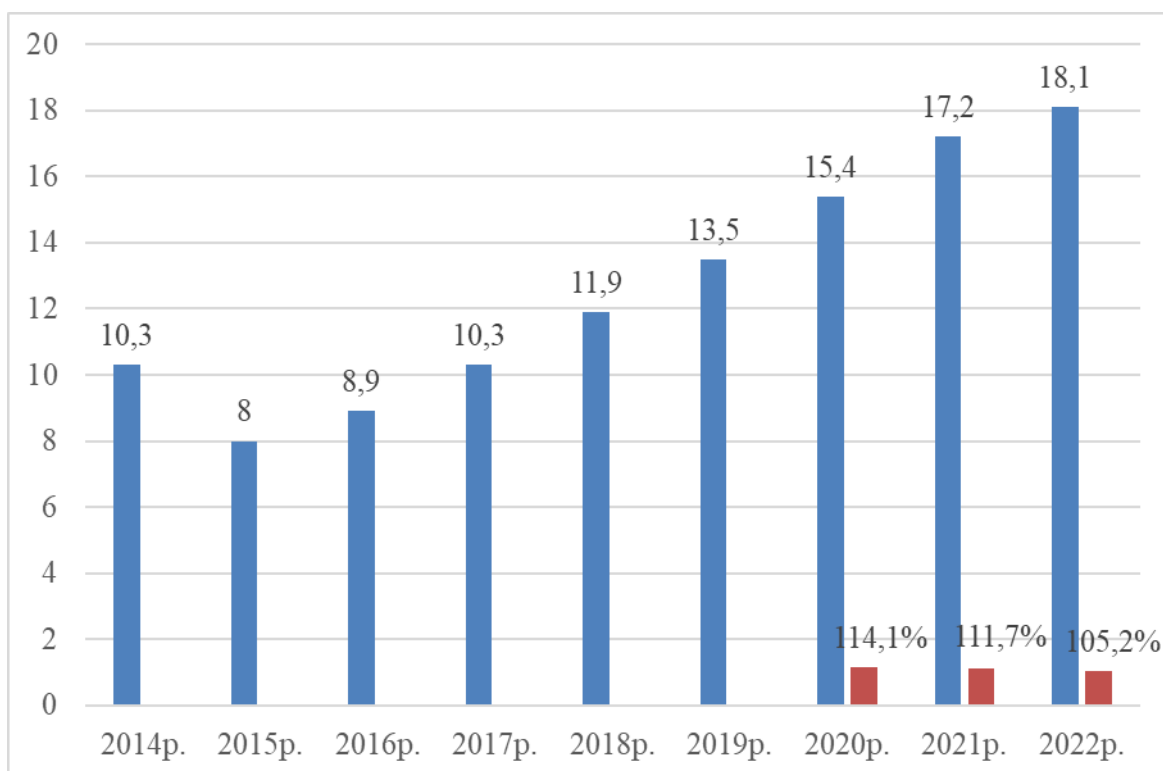

Рис. 2.11. Обсяги контрабандних поставок в Україну, млрд. дол. США

Джерело: складено на основі [43, 44]

Цікавим залишається той фак, що економіка України зазнає вагомих фіскальних втрат від обсягів контрабандних поставок. Зокрема, в продовження аналізу обсягів контрабандних поставок в Україну в 2014-2021 рр., представимо ймовірні втрати бюджету (див. рис. 2.12) [44]. Основою для розрахунку поточного ухилення від сплати митного оформлення та податків під час імпорту є сума контрабанди, розрахована по групі товару та країні. Це дає змогу

врахувати різні фактори при сплаті мита та акцизного збору, а також існуючі угоди про безмитну торгівлю з багатьма країнами, переважно з ЄС.

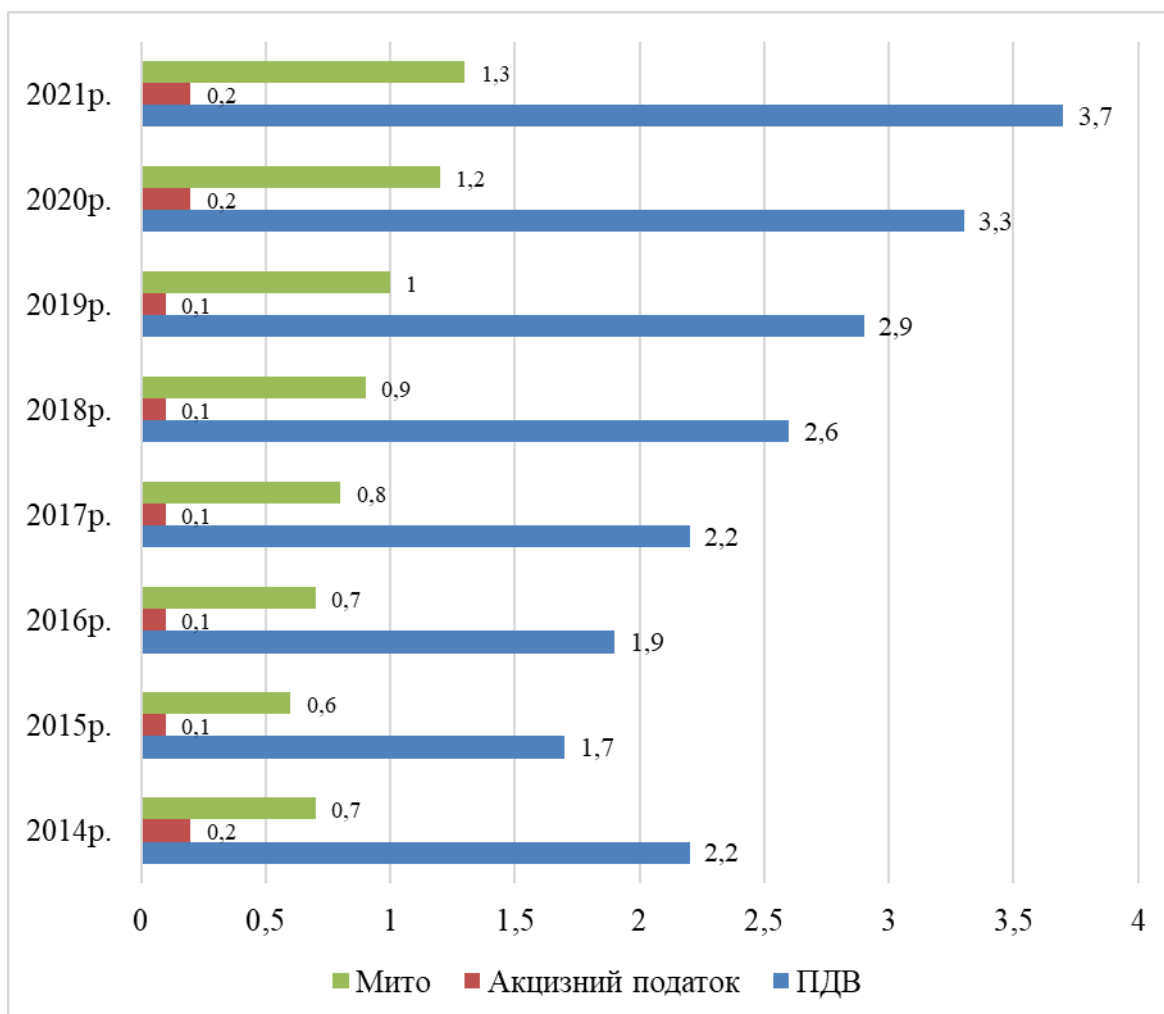

Рис. 2.12. Фіскальні втрати через існування контрабандних схем, млрд. дол. США

Джерело: складено на основі [43, 44]

Погоджуємося з думкою В. Юрченко, що напрями запобігання та протидії конкретним типам та видам злочинності в митній сфері можна ідентифікувати наступним чином:

1) «створення позитивної, соціально схвалюваної діяльності неповнолітньої особи, закладення до її свідомості вірної, суспільно сприйнятої системи розуміння того, що таке злочин та формування у особи нетерпимості до їх вчинення допоможе запобігти деформації підлітка та убезпечить його від долучення до злочинної діяльності, а також здійснення виховного впливу у разі якщо особа вже вчинила злочин;

2) загально-соціальне запобігання: комплекс заходів, що здійснюються державними органами, громадськими організаціями та іншими суб'єктами по відношенню до неповнолітніх осіб з метою зменшення протиріч і стабілізації соціально-економічних, політичних, морально-психологічних, правових відносин у державі і суспільстві;

3) спеціально-кримінальне запобігання: система спеціальних органів державної влади, які функціонують з метою здійснення впливу на криміногенні фактори, а також встановлення причин та умов вчинення злочинів неповнолітніми та вжиття заходів щодо їх усунення» [45, с. 210].

Також дієвим способом розвитку системи боротьби з митними злочинами, підвищенням ефективності роботи митних органів України є створення ефективного механізму обміну оперативною інформацією щодо злочинів, які готуються, вдосконалення ведення бази даних учасників ЗЕД групи ризику. Оскільки, наявний механізм протидії двох митних постів суміжних держав незаконному переміщенню, наприклад тютюнових виробів у великих розмірах, виявлення стійких каналів, не завжди дає позитивні результати. .

Висновки до розділу 2

Отже, внаслідок нестабільної економічної та політичної ситуації у країні контрабанда набуває розмірів масового негативного явища, що становить реальну загрозу економічним інтересам держави. Країна втрапить монополію на імпорту та експорт окремих груп товарів, особливо вилучених із загального переліку товарообігу, а українські виробники зазнають значних збитків. Зниження. Існують також загрози громадській безпеці, такі як контрабанда наркотиків, зброї та боєприпасів, психотропних речовин, зброї масового ураження, загроза культурним інтересам через контрабанду культурних цінностей. і національне надбання.

Тому, щоб мінімізувати явище контрабанди та ефективно сприяти торгівлі в поточній ситуації, митні органи повинні вжити заходів для підвищення

ефективності та результативності своїх контрольно-інспекційних операцій. Управління ризиками та пост-митний аудит є перевіреними інструментами стимулювання торгівлі та підвищення рівня дотримання митного законодавства. Поєднуючи міжнародні стандарти та найкращі практики, пост-митні аудити дозволяють здійснити те, що експерти СОТ описують як «філософський та операційний перехід» від 100% митних перевірок до перевірок на основі ризиків.

Одним із дієвих шляхів посилення боротьби з незаконним ввезенням товарів на митну територію України може стати відновлення кримінальної відповідальності за товарну контрабанду.

РОЗДІЛ ІІІ

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ ДЕВІАНТНІЙ ПОВЕДІНЦІ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ

3.1. Українська специфіка та зарубіжний досвід удосконалення митного контролю у протидії митним ризикам та контрабандних схемам

В сучасних умовах розвитку митний контроль являється важливим та ефективним методом забезпечення економічної безпеки держави. Потреба у контролі за товарами, які переміщуються через митний кордон України зумовлена фінансовими та економічними наслідками торгівлі контрафактною і контрабандною продукцією. В результаті чого знижується надходження мита та митних платежів до бюджету, пригнічення розвитку легального виробництва і призупинення процесів створення нових виробничих потужностей та залучення у господарський оборот якісної продукції національного виробництва [46, с. 19].

Інтеграція України у світову економіку та імплементація міжнародних норм і стандартів у митній сфері сприятиме скороченню умов та обсягу митних процедур, зокрема митного контролю, але такі зміни не вплинуть на ефективність їх впровадження. Це вимагає пошуку нових підходів до організації та здійснення контрольних заходів у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Відтак особливої актуальності набуває така форма митного контролю, як проведення документальних перевірок суб'єктів ЗЕД після здійснення процедури митного оформлення, тобто перенесення значної частки контрольних заходів з митного кордону України до підприємств-суб'єктів ЗЕД. Процес реалізації таких заходів називають «митний пост-аудит», який передбачає, що частина контрольних заходів має здійснюватись після випуску товарів у вільний обіг на території України [47].

Практика митного регулювання багатьох зарубіжних країн демонструє послідовний підхід до єдиного законодавчого регулювання митних питань. Таким чином сучасне вітчизняне митне законодавство також формується за

принципами міжнародного митного права. Більшість країн світу вже давно визнали, що розвиток взаємної торгівлі є благом для всіх і необхідні єдині стандарти митного регулювання міжнародної торгівлі.

Більшість іноземних митних кодексів базуються на загальних правових основах, таких як Кіотська конвенція, Рамкові стандарти Всесвітньої митної організації (організація раніше була відома як Рада митного співробітництва) та положення міжнародних договорів. Як наслідок, митні органи цих країн мають схожі організаційно-правові основи, хоча є певні особливості, зумовлені відмінностями в законодавстві окремих країн, хоча й не принципів. Найкращі принципи та стандарти Європейського Союзу в митній сфері узагальнено в Customs Blueprint, наборі практичних заходів, розроблених європейськими митними експертами [48]. Це своєрідні стандарти, у порівнянні з якими можна оцінювати недоліки функціонування митних адміністрацій і вносити відповідні зміни до стратегії їх діяльності. Одним із 22 напрямів Митних прототипів є митний пост-аудит, який передбачає: «сприяння розвитку міжнародної торгівлі шляхом встановлення балансу між спрощенням торговельних процедур, з одного боку, і забезпечення ефективного митного контролю та безпеки – з іншого» [49, с. 163].

Досвід розвинених країн Європи та світу у здійсненні митного контролю можна розглянути на прикладі митного пост-аудиту.

У Франції здійснення пост-митного аудиту полягає в тому, що митні органи здійснюють контроль за двома напрямками, офіційним і документальним, щодо об'єктів зовнішньої торгівлі. Формальні – вибіркові перевірки видів продукції, номенклатури, вартості та походження та їх відповідності поданим документам, перевірки обґрунтованості пільг тощо. Базовий - повна перевірка шляхом ознайомлення та порівняння правильності реєстрації та повноти наявності необхідних документів [50, с. 52].

Під час перетину митного кордону представники митних органів Франції перевіряють 1% експорту та 5% імпорту вантажів. Решта 95% підлягають контролю протягом 1-3 років після оформлення митних документів.

Перевагами організації такого митного адміністрування є: Прискорення митного оформлення товарів, що перетинають митний кордон. Підвищена вірогідність виявлення порушень митних правил та контрабанди під час подальшого контролю.

У структурі Центрального митного управління Болгарії створено Дирекцію «Супровідне управління». Її основна місія – розробка та просування методичних рекомендацій щодо впровадження пост-аудиту відповідності вимогам. Закон про митне та акцизне збори [51, с. 56].

З метою встановлення достовірності даних митної декларації митні органи Болгарії залишають за собою право після випуску товарів провести наступний контроль комерційних документів і даних, що стосуються операцій з імпорту та експорту задекларованих товарів. Такий контроль здійснюється посадовими особами місцевих митних органів під час перевірки документів. Об'єктами перевірки є товари, книги обліку, операції, рахунки та інші документи підприємства, що перевіряється.

Посадові особи підприємства, що перевіряється, зобов'язані сприяти митним органам у роз'ясненні фактів та обставин, що мають значення для перевірки. Зокрема, надають бухгалтерські та інші документи, пояснення. Підготовлюють довідку, надають завірену довідку про відповідну документацію. Забезпечує доступ до офісних приміщень, складів і кас. Надають місце для оглядів та організують гідні умови тощо.

Під час перевірки митні органи Болгарії з метою отримання доказів складають опис документів, необхідних для перевірки, та відповідно до чинного законодавства перевіряють достовірність документів, документів та інших носіїв, товарів, засобів обробки інформації, вживають відповідних заходів. Митні органи можуть опечатувати склади, офіси, каси, пункти обміну та інші об'єкти, якщо немає іншого способу надати докази.

За результатами перевірки митні органи протягом 14 днів після її завершення готують звіт про результати та протягом 7 днів передають його (особисто або рекомендованим листом) підприємству, що перевіряється.

Компанії мають 14 днів, щоб подати письмове заперечення та надати додаткові докази митниці.

У Болгарії документ, що регулює сам процес пост-митного аудиту, називається «Керівництво для пост-митного аудиту», і він починається з визначення цілей та завдань пост-митного аудиту. Особлива увага приділяється попереднім перевіркам та графікам перевірок. Водночас він описує систему аналізу та оцінки ризиків, яка є невід'ємною частиною митного аудиту.

Цей документ визначає методологію аудиту та містить організаційну схему аудиту. У ньому детально описано види та обсяг перевірок, тривалість перевірок та етапи перевірок, підготовка, оформлення, документальне введення інформації.

В іншому розділі визначаються права та обов'язки особи, яка перевіряє, та особи, яку перевіряють. Цей документ прописує поведінку аудиторів при виявленні різних фактів і обставин, що виникли під час перевірки. Дрібні порушення, виявлення кримінальних фактів, виявлення можливостей законного припинення перевірок, потреба у співпраці з іншими органами тощо. Також відзначається необхідність обміну інформацією відповідно до міжнародних угод про співробітництво та взаємодопомогу.

Таким чином, враховуючи досвід Болгарії, необхідно розробити подібний документ, який би регламентував проведення митного пост-аудиту для працівників митних органів в Україні [52].

Наголосимо, що розвитку митного пост-аудиту заважає незадовільний стан методологічної бази контрольно-перевірочної діяльності, який унеможливує комплексне повноцінне дослідження діяльності суб'єктів ЗЕД.

Низький рівень кваліфікації та відсутність практичного досвіду посадових осіб, уповноважених проводити перевірку документів (пост-митний аудит), також є перешкодою для розвитку ефективно функціонуючої системи пост-митного аудиту.

Митний пост-аудит виступає спробою та тим інструментом, який на сучасному рівні здатен збалансувати традиційні інтереси митниці щодо попередження шахрайства, додержання законодавства з питань державної митної справи та забезпечити повноту нарахування та сплати митних платежів із необхідністю спростити міжнародну торгівлю та покращити дотримання правил. Це перехід від традиційного підходу (див. рис. 3.1) до якісно нового, заснованого на тому, що суб'єкт ЗЕД несе більшу відповідальність за дотримання встановлених правил при переміщенні товарів через митний кордон [53, с. 113].

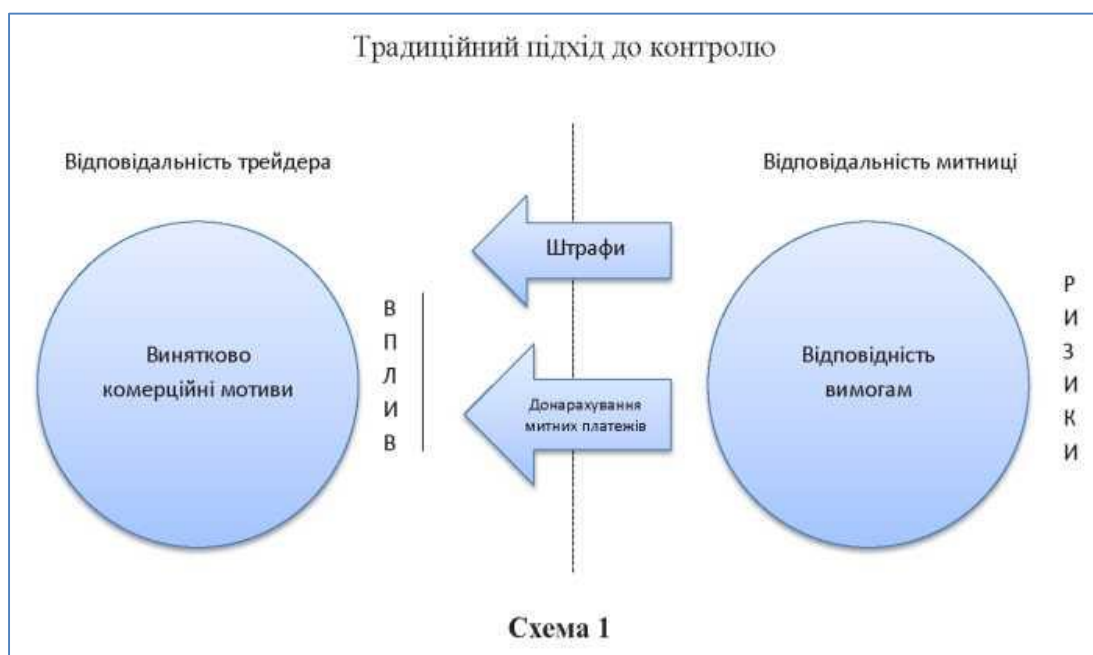

Рис. 3.1. Схематичне представлення традиційного підходу до здійснення митного пост-аудиту

Джерело: складено на основі [54]

На думку А. Фальковського та Д. Єршова: вадами та складнощами традиційного підходу до митного контролю є наступні:

- «суб'єкт не відчуває відповідальності за дотримання митних правил, через що це не є пріоритетом у його діяльності;
- кількість співробітників митниці завжди менша, ніж необхідно для того, щоб виявити усі помилки та напругу працювати із усіма наслідками;
- на момент проведення митного оформлення може бути відсутня уся комерційна документація, що перешкоджає належному рівню здійснення

митного контролю;

– суб'єкт може продовжувати робити одні і ті ж помилки, якщо він не знає причин їх виникнення» [54, с. 80].

Таким чином, варто звернути увагу на інноватизацію процедур митного пост-аудиту задля ефективної протидії митним деліктам (див. рис. 3.2).

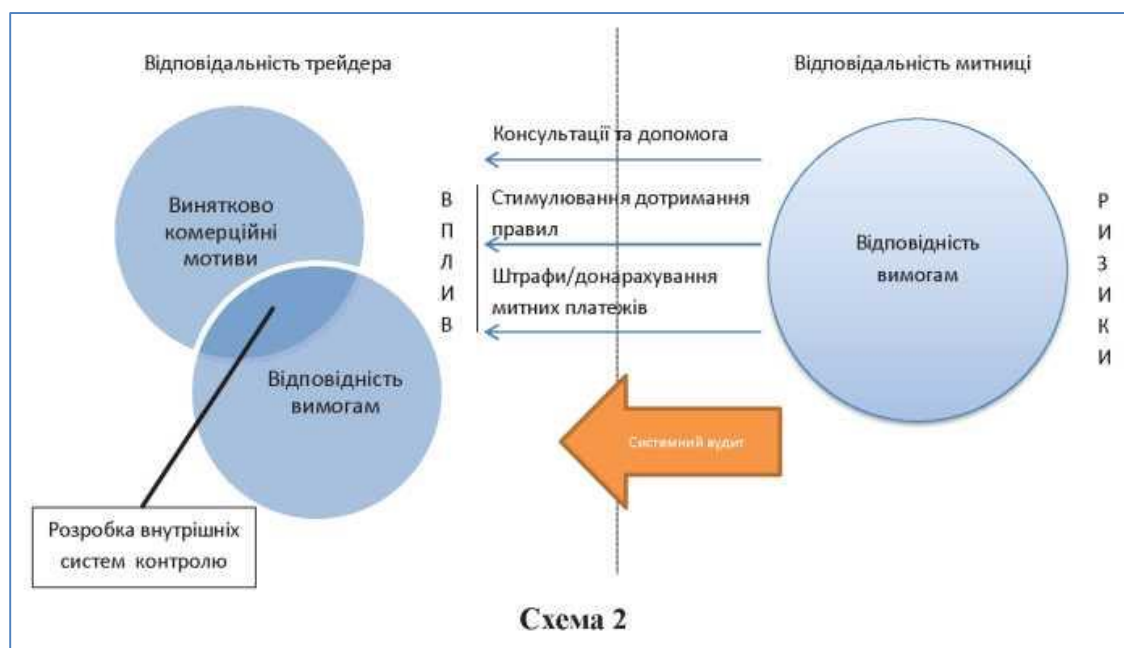

Рис. 3.2. Схематичне представлення оновленого підходу до здійснення митного пост-аудиту

Джерело: складено на основі [54]

З боку митниці відбувається свого роду процес «підтримки» (аутсорсингу) у процесі якого виявляються слабкі сторони трейдера та надаються рекомендації щодо їх усунення, сам суб'єкт починає розглядати дотримання правил як невід'ємну частину своїх комерційних цілей, покращення внутрішніх систем означатиме, що помилки у майбутньому менш вірогідні, що важливо, адже відносини між суб'єктами ЗЕД та митницею можуть розвиватися як партнерські та відійти від традиційно «антагоністичного» підходу, і, безперечно, міжнародна торгівля у цілому отримає відповідні переваги [55, с.211].

Отже, пріоритетними підходами та стандартами, які варто впроваджувати в Україні з урахуванням зарубіжних концепцій митного контролю з метою

протидії девіантній поведінці суб'єктів ЗЕД:

- ⇒ Перехід від фінансової спрямованості адміністративно-перевірочної роботи до консультативної, спрямованої на підвищення рівня обізнаності щодо дотримання митного та податкового законодавства особами, на яких поширюється дія митного законодавства;
- ⇒ першочергово виправляти учасникам господарського співробітництва (підприємцям) недостовірні дані в поданих ними деклараціях [56, с.56];
- ⇒ Запровадження системи електронного обміну інформацією (електронні копії документів) між адміністративними органами та платниками податків та розробка напрямів перевірок, таких як виїзні електронні перевірки – достовірність декларацій на основі електронних копій; гендерна перевірка документів, наданих платниками податків (фінансова звітність, зовнішньоекономічні договори, банківські, транспортні та інші важливі документи) [57, с. 66].

Завдяки стрімкому розвитку новітніх технологій, провідні країни світу реалізували максимальну автоматизацію митниць. Оскільки Україна прагне повного вступу до ЄС, митна політика має бути спрямована в ефективне русло – вдосконалення системи електронного документообігу на митниці. Адже метод електронного декларування не тільки мінімізує митні формальності, але й дозволяє боротися з корупцією, розвивати міжнародне співробітництво, взаємодіяти з інформаційними системами державних органів країни. Електронна митниця є сукупною багатофункціональною системою, що поєднує інформаційно-комунікативні технології та механізми їх застосування [58, с .66].

Діджиталізація методики здійснення митного контролю є пріоритетним аспектом митної реформи в країнах, що розвиваються. Незважаючи на позитивні сторони електронного декларування в Україні, на митниці воно ще не досконале. Багато митних процесів на сьогоднішній день базуються на паперових документах і не повністю відповідають сучасним технологічним досягненням і

ефективним світовим практикам.

Технологія електронної автономізації дає змогу одержати низку переваг одночасно:

- «зменшення фізичного контакту між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та державними органами зводить до мінімуму корупційні ризики.
- автоматизувати і спростити процедури декларування для бізнесу.
- сформуванати ґрунтовніший погляд на діяльність підприємств з точки зору контролюючого органу» [59, с. 648].

За даними Всесвітньої митної організації в Європейському регіоні, загальна частка електронних митних декларацій перевищує 90%. Слід зазначити, що в країнах ЄС митне оформлення займає не більше 5 хвилин в 63% випадків і перевищує 1 годину в 9% випадків. Такі результати не можуть бути досягнуті без вагомого прогресу в діджиталізації митної справи та управлінні митними ризиками. Ключові процеси, що пов'язані з автоматизацією митного контролю і електронним декларуванням, будуть впроваджені в митних органах в інтерпретації наступних аспектів:

- автоматизація процедур оформлення митних декларацій;
- електронні перевірки внаслідок аналізу даних із облікових систем суб'єкта господарювання;
- отримання необхідних дозволів митного профілю в електронному вигляді;
- внесення коригувань до митних декларацій через механізми електронного декларування;
- автоматична ідентифікація кількості та обсягу митних процедур внаслідок аналізу і моніторингу ризиків;
- автоматичне завершення всіх процедур митного оформлення, а також, безпосередньо, випуск товарів.

З метою вдосконалення митного декларування та контролю необхідно створити нові електронні інформаційні системи та технології діяльності в сфері

електронної комерції на місцях, зокрема, такі як міжнародна електронна комерція, які будуть сумісними з аналогічними системами зарубіжних країн [60, с. 92]. Мова йде про удосконалення митних процедур на базі ефективного функціонування «Електронної митниці» (E-Customs).

E-Customs – це мультифункціональна об'єднана система, яка органічно комбінується за рахунок наступних елементів:

- «інформаційні та комунікаційні технології різних країн світу і комплексний набір механізмів їх ефективного використання;
- чинні інформаційні платформи для контролю експорту, імпорту та транзиту в єдину автоматизовану систему, що продукуватиме обмін електронною інформацією між усіма органами управління митною справою та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;
- системи технологічного забезпечення безперервного потоку, накопичення та обробки електронної інформації між митними органами держав, національними органами державної влади та суб'єктами міжнародної електронної торгівлі» [61].

Функціонально система «Е-митниця» складається з окремих підсистем, які працюють та взаємодіють на різних рівнях (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Функціональна структура системи «Е-митниця»

Джерело: розроблено на основі [60]

У базових рішеннях Європейського Союзу сервісний функціонал «Електронна митниця» є підґрунтями для створення та функціонування «єдиного вікна», яке зобов'язані використовувати інші установи, що задіяні у митній справі. Внаслідок цього, на митні органи України мають бути делеговані додаткові обов'язки в контексті координації дій міністерств та відомств в цій сфері, затверджених відповідними рішеннями уряду [62, с. 59].

Основними та найбільш розвиненими підсистемами електронного декларування та електронного документообігу на сьогоднішній день є підсистеми декларанта (брокера) та митного органу, а також комплекс програмно-апаратних засобів для забезпечення взаємодії різних працівників та інформаційно-телекомунікаційного комплексу. Митні органи під час здійснення митного контролю та митного оформлення товарів [63, с. 119].

У рамках цього проекту технічної допомоги Європейського Союзу забезпечено співпрацю з представниками митних служб таких країн, як Німеччина, Польща та Литва, що допоможе вдосконалити митне законодавство, удосконалити операційні процедури на кордонах та вдосконалити механізми. Міжвідомча співпраця та боротьба з корупцією в митних органах. За сприяння експертів проекту підготовлено та подано до Верховної Ради України законопроект про акредитованих суб'єктів господарювання та участь у Єдиній транспортній системі (NCTS) щодо запровадження обміну інформацією між митними та прикордонними службами України [64].

У нинішній ситуації 90% офіційного контролю здійснюється за допомогою механізму «єдиного вікна». У сучасних реаліях митні органи, як проголошено чинним законодавством [65], функціонують єдиний державний інформаційний веб-портал «Міжнародна торгівля. Працюю над створенням «єдиного вікна». Українська практика не має аналогів. Цей веб-портал має забезпечити отримання дозволів в електронному вигляді від державних органів до працівників митних органів, відповідальних за митне адміністрування та митне оформлення.

Саме тому, для суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності нівелюється необхідність подання митним органам дозвільних документів у паперовому вигляді. Схематичне представлення функціоналу «єдиного вікна» відображено в Додатку Б.

Одним з ефективних інструментів розвитку електронного управління процесів митного оформлення на місцях зарекомендували себе інформаційні термінали – програмно-технічні модулі, за допомогою яких декларантом або уповноваженою ним особою здійснюється самостійне фіксування в електронній системі митного оформлення факту й часу подачі митному органу митної декларації або документа, який, відповідно до законодавства, її замінює, та інших документів, необхідних для митного оформлення, на паперовому носіїві. Ці термінали забезпечують не тільки зручність їх використання, а й створюють подвійний контроль із боку бізнесу і з боку посадової особи, яка має здійснити митне оформлення [66, с. 510].

З питань захисту електронної інформації в інформаційних системах митних органів створено Інтегровану систему захисту інформації та Підсистему криптографічного захисту інформації EAIS. Ця система входить до складу ЄАІС шляхом реалізації комплексної системи захисту інформації технічних, програмних, криптографічних, організаційних та інших заходів і заходів, спрямованих на забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності, забезпечення захисту ресурсів національної розвідки в рамках автоматизованих систем, які Інформаційна керovanість.

«Смарт»-митниця передбачає формування митниці, яка використовує усі інноваційні методи та технології, стабільно оновлюється та вдосконалюється, – процес, над яким в сучасних умовах активно працюють у органах ДМС України в контексті виконання Стратегічних ініціатив розвитку служби до кінця 2020 року [67, с. 226].

Основоположним у концепції нових митних функцій було використання інноваційних технологій для перетворення митного адміністрування на швидкий, високотехнологічний процес. «Розумна» митниця працює, враховуючи

дані з інтелектуальних систем ризиків. Разом із цим передбачено надання дозвільних документів (буде надано приблизно 31 дозвільний документ), єдиний портал для електронного декларування, моніторинг та контроль усіх ланцюгів поставок, пост-митний контроль та пост-аудит, інноваційне митне адміністрування за допомогою технічних засобів. . Забезпечує обмін попередньою інформацією з адміністрацією авіакомпаній, морських лінійних об'єктів, Укрзалізниці, Держприкордонслужби, NCTS – TIRepd. Таким чином, надаватиметься інформація з приводу реєстру номера транспортного засобу, найменування товару та його вагових параметрів [68].

Затвердження високотехнологічних технічних заходів митного контролю базується на здійсненні відеоспостереження та відеоконтролю, зчитуванні номерних знаків, ваговому контролі та застосуванні сучасних систем сканування. Основна функція – використання електронних квитків у пунктах пропуску. Крім іншого, в квитку міститься інформація про номер і дату операції, а також номер транспортного засобу. Така інформація перевіряється посадовими особами Держприкордонслужби, яка здійснює моніторинг даних, отриманих з електронного квитка, у власній інформаційній системі, проводить аналіз та оцінку ризиків, координати та штампує дані, пов'язані з українською ДМС та направляє до органів адміністрування митних платежів. Після цих кроків ДМС завантажує дані у власну інформаційну систему, вводять дані, необхідні для митного адміністрування, виконує аналіз ризиків і ставить власну позначку «Перевірено».

Здійснення органами Держмитслужби України (структурними підрозділами) аналізу, виявлення та оцінки ризиків, у тому числі з використанням інформаційних технологій, для визначення форми та обсягу митного контролю включає: Визначення зон ризику; Визначення показників ризику; Виконання оцінки ймовірності виникнення ризиків і потенціалу збитків у разі їх виникнення.

На стратегічному рівні управління ризиками МВС визначає пріоритетні напрямки та заходи з управління ризиками та затверджує реєстри ризиків.

На тактичному рівні управління ризиками органами ДМС (їх структурними підрозділами) в межах компетенції також розробляються заходи з управління ризиками.

Для цього використовуються такі інструменти:

- 1) «профільовання ризиків;
- 2) орієнтування;
- 3) індикатори ризику;
- 4) методичні рекомендації щодо роботи посадових осіб митниць з аналізу, виявлення та оцінки ризиків;
- 5) випадковий відбір – реалізується із застосуванням інформаційних технологій, де це можливо» [69, с. 156].

Однією з ключових умов ефективного здійснення митного адміністрування є неупередженість поведінки та незалежність митних адміністрацій від політичних рішень та бізнес-груп. Ця умова є основою для прозорого та ефективного здійснення митного контролю. Тому одним із головних завдань країни є забезпечення такої незалежності митних органів. Оскільки митний контроль є одним із основних завдань, покладених на митні органи України, на даному етапі впровадження митних правил одночасно перевіряються всі вантажні документи, що сприяє формуванню економічної безпеки держави. Практичне встановлення кількісних та якісних параметрів товарів, що переміщуються через митний кордон України [70].

Тому підвищення ефективності діяльності митних органів у сфері автоматизації процесів шляхом концентрації всіх зусиль на всіх суб'єктах зовнішньоекономічної діяльності, розвитку української електронної митниці та визнання позитивного зарубіжного досвіду її впровадження Питання Інформаційні системи та технології в митній справі залишаються актуальними. важливо і терміново.

Висновки до розділу 3

На основі вивчення позитивного зарубіжного досвіду боротьби із злочинністю в митній сфері, встановлено, що для активізації цієї боротьби необхідно подолати корупцію на митниці за допомогою реформованої служби внутрішньої безпеки ДМС України; врахувати можливість збільшення заробітної плати працівників митних органів, які працюють на кордоні; на законодавчому рівні закріпити функцію ведення досудового слідства у справах про контрабанду за митними органами; забезпечити митниці ДМС України новітніми технічними та спеціальними засобами, які використовуються при здійсненні митного контролю і зменшують можливість незаконного переміщення товарів через митний кордон України.

Окрім цього, слід передбачити шляхи вдосконалення заходів боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил в Україні. Він закріплює права сил по боротьбі з контрабандою і порушеннями митних правил, проводить митні розслідування, налагодження транскордонного співробітництва з іноземними митними службами, забезпечення використання сучасних методів і засобів у навчанні та діяльності кінологічних команд; Удосконалення механізмів митного контролю з урахуванням пост-аудиторської практики іноземних митниць.

Слід наголосити, що впровадження в практику діяльності Держмитслужби України новітніх цифрових технологій обслуговування громадян та підприємств дозволить суттєво змінити ставлення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності до оцінки діяльності митних органів. Таким чином, потребує зміцнення українська митна система та сприяння покращенню іміджу митних органів країни на міжнародній арені.

ВИСНОВКИ

Основною метою митного контролю є забезпечення захисту національних економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз, що є результатом зовнішньоекономічної діяльності. Від повноти виконання завдань, покладених на митні органи, залежить ефективність процедур митного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України. Його удосконалення є прерогативою митних органів держави.

У кваліфікаційній роботі виконаної за допомогою матеріалів Державної митної служби України, праць і наукових робіт вітчизняних та зарубіжних науковців у галузі митної справи, права, економіки, було розглянуто та досліджено фіскальні пріоритети та правове регулювання митного контролю в Україні, місце митного контролю, як важливого інструменту забезпечення економічної безпеки України, запропоновано рекомендації для удосконалення ефективності здійснення митного контролю з урахуванням актуальних аспектів зарубіжного досвіду.

Крім того, у роботі підкреслюється, що митний контроль є одним із основних завдань, які покладаються на митні органи України щодо забезпечення економічної безпеки країни. Перебуває у процесі здійснення контрольних заходів, спрямованих на забезпечення законного переміщення товарів через митний кордон та забезпечення надходження державних коштів.

Митний контроль відіграє важливу роль у забезпеченні фіскальної функції митних органів. Завдяки проведенню якісного митного контролю до бюджету додатково перераховано 4,983 млрд. грн. від коригування митної вартості, 23,2 млн. грн. від коригування коду товару відповідно до УКТ ЗЕД, а також 84,3 млн. грн. від контролю за правильністю декларування країни походження товару.

За допомогою митного контролю, як інструменту митної політики, здійснюється боротьба з порушенням митних правил, створюються умови, які сприяють прискоренню та безпеці зовнішнього економічного обороту. За результатами виявлення порушень вимог митного законодавства протягом 2018 року було заведено 23 235 справ про порушення митних правил в наслідок чого

стягнуто штрафів на суму 49,5 млн. гривень, що значно перевищує показники попередніх років.

Реформа митного адміністрування має бути спрямована, перш за все, на прискорення та ефективність митного адміністрування, що полягає в поступовому переході та адаптації до європейських норм і стандартів.

Отже, з огляду на зарубіжні концепції митного контролю з метою боротьби з контрабандою товарів, пріоритетними підходами та стандартами, які мають бути запроваджені в Україні, є:

- Перехід від фінансової спрямованості адміністративно-перевірочної роботи до консультативної, спрямованої на підвищення рівня обізнаності щодо дотримання митного та податкового законодавства особами, на яких поширюється дія митних нормативно-правових актів.
- Надавати учасникам господарських товариств (об'єднань підприємців) першочергове виправлення недостовірних даних у поданих ними деклараціях.
- Запровадження системи електронного обміну інформацією (електронні копії документів) між адміністративними органами та платниками податків, а також розробка напрямків для перевірок, таких як виїзні електронні перевірки – достовірність декларацій на основі електронних копій; гендерна перевірка документів, наданих платниками податків (фінансова звітність, зовнішньоекономічні договори, банківські, транспортні та інші важливі документи).

Комп'ютеризація митних та адміністративних процедур включає комплексний моніторинг безперервного потоку інформації від об'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Його головна мета – насамперед виключити паперові документи. Важливо боротися з шахрайством, організованою злочинністю та тероризмом. Підвищення якості продукції та безпеки торгівлі. стандартизація митних операцій, захист прав інтелектуальної власності та національної культурної спадщини.

Запровадження та розвиток пост-митного контролю є необхідною умовою подальшої інтеграції української економіки до Європейського співтовариства. Загальноприйнятим способом прискорення митного оформлення після розмитнення товарів є перевірка об'єктів зовнішньоекономічної діяльності на відповідність вимогам митного законодавства.

Для підвищення ефективності вибору об'єктів митних перевірок варто розробити Єдину автоматизовану інформаційну систему митних органів, головною метою якої буде створення єдиного інформаційного ресурсу. Зазначена система допомагатиме приймати управлінські рішення на всіх рівнях митних органів. В контексті митного контролю після випуску товарів ключову роль відіграє контроль митної вартості, від якості якого залежить своєчасність та повнота дохідної частини державного бюджету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Марценко Н.С. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи з дисципліни «Митне право» для студентів спеціальності 275 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)». Тернопіль: ТНТУ, 2018. 66 с.
2. Кутузова М.М. Економічна безпека: концептуальне визначення та шляхи забезпечення. *Науковий вісник ХДУ*. № 22 ч. 1, 2017. С. 126-129.
3. Гребельник О.П. Митно-тарифна політика за умов трансформації економічної системи: моногр. К., 2001. 488 с.
4. Стирнік Г., Базилюк Я. Сучасні тенденції реалізації митної політики України. URL: <http://www.niss.gov.ua>.
5. Мазур А.В. Організаційно – правові основи митного контролю в Україні: автореф. дис. на здобуття кандидата юрид. наук: спец. 12.00.07. Харків, 2004. 189 с.
6. Пахомов С.І. Деякі проблемні питання застосування митного законодавства України. *Митна справа*. 2002. № 3. С. 47–50.
7. Співак І.В. Технології митного контролю доцільно удосконалити. *Вісник Нац. тех. ун. України «Київський політехнічний інститут»*. 2010. № 2 (6). С. 146–150.
8. Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. 543 с.
9. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-17. Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
10. Митний кодекс Співтовариства: Регламент (ЄС) № 450/2008 Європейського парламенту та Ради: від 23 квітня 2008 року URL: <http://kompmp.rada.gov.ua/>. (дата звернення: 16.09.2019).
11. Годованець О.В. Митний контроль: сутність та економічний зміст. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Економічні науки. 2016. Вип. 20, ч. 1. С. 159-163.

12. Менліосманов З.Т. Митний контроль в Україні: сутність, функції, принципи та місце в системі державного фінансового контролю. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2016. № 2. С. 144–154.
13. Білуха М.Т., Микитенко Т.В. Митний контроль: організація і методологія. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2014. № 1(64). С. 181–187
14. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
15. Митна справа: підручник [А.І. Крисоватий та ін.; за ред. А.І. Крисоватого]. Тернопіль : Екон. думка ТНЕУ, 2014. 539 с.
16. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.91 №959-XII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
17. Гуд А. М. Структура та шляхи модернізації нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств в Україні. *Митна справа*. 2015. № 2. С. 22–28.
18. Кормич Б.А. Державно-правовий механізм митної політик и України: монографія. Х., 2012. 199 с.
19. Митна енциклопедія: у двох томах. – Т. 2 / редкол.: І.Г. Бережнюк (відп. ред.), П.В. Пашко та ін. Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2013. 536 с.
20. Оніщик Ю.В. Митний контроль як вид фінансового контролю. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2012. № 628. С. 110-113.
21. Терещенко С., Галько С. Управління ризиками під час митного контролю товарів. *Товари і ринки*. 2011. № 1. С. 43-48.
22. Герчаківський С., Герчаківська О. Девіантна поведінка суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та особливості протидії. *Світ фінансів*. 2016. Вип. 2 (46). С. 53-66.
23. Нежурбіда С.І. Причини злочину та злочинності: погляди сучасних соціальних філософів. *Проблеми філософії права*. 2010–2011. Т. VIII-IX. – С. 249–253.

24. Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_926#Text
25. Герчаківська О.Я. Протидія митним правопорушенням у міжнародному та українському нормативно-правовому полі. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. №1. С. 141-146.
26. Літовченко В.Б. Фіскальна функція у сфері митної діяльності та її місце в процесі реалізації державної політики у сфері митної справи. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Право*. 2014. № 2. С. 171-175.
27. Мартинюк В.П. Оцінка фіскального потенціалу митної системи України. *Світ фінансів*. 2010. № 1. С. 44-55.
28. Доходи державного бюджету України. Ціна держави. URL: <http://cost.ua/budget/revenue/>
29. Річні звіти про виконання Державного бюджету України за 2015-2020 рр. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
30. Сумарний обсяг імпорту та експорту у розрізі товарних позицій за кодами УКТЗЕД. ДФС України. URL: <http://sfs.gov.ua/ms/f11>
31. Десятнюк О.М., Харкавий М.О. Новітня парадигма реалізації митного контролю в умовах спрощення митних процедур. *Ефективна економіка*. 2015. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=3&y=2015>
32. Тоцька Т.С., Аршиннікова А.В. Недоліки в системі державного контролю митної вартості в Україні. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Державне управління*. 2014. № 1. С. 150-158.
33. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2017 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/223549.PDF>
34. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2018 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/240396.pdf>
35. Комаров О.В. Механізми адміністрування митних ризиків в системі державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності: дис. канд. держ. упр. Дніпро, 2017. 210 с.

36. Борисенко О.П., Квелиашвили И.Н. Усовершенствование фискальной составляющей таможенного дела – этап на пути реализации таможенных реформ. *Таможня*. 2016. № 2 (6). С. 165–177.
37. Дьяченко О.В., Вишинська Т.Л., Литвин С.М. Митний контроль як один із засобів виявлення правопорушень у сфері митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. №2. Том 1. С. 218-227.
38. Дьяченко О.В. Гармонізація та спрощення національної практики здійснення митних процедур в контексті європейської інтеграції. *Вісник Приазовського державного технічного університету*. 2015. Вип. 30. С. 276-283.
39. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності : підручник/ за наук. ред. А.А. Мазаракі. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 560 с.
40. Дмитрів В.І. Вектори протидії митній злочинності в Україні та світі. *Ефективна економіка*. 2018. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/63.pdf
41. Додін Є.В. Організація заходів протидії митній злочинності та митній делікатності. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 1 (I). С. 79-85.
42. Богданов М.М. Організаційно-правові засади боротьби з контрабандою на сучасному етапі. *Митна справа*. 2011. № 1. С. 65-70.
43. Аналіз обсягів контрабанди в Україні. *Ukraine economic outlook*. URL: <http://ua-outlook.com.ua/wp-content/uploads/2019/07/>
44. СБУ вилучила контрабанду на 204 млн гривень та розпочала 47 розслідувань щодо корупції на митниці. URL: https://lb.ua/pravo/2020/09/22/466486_sbu_viluchila_kontrabandu_204 mln.html
45. Юрченко В.О. Кримінологічна характеристика запобігання контрабанді в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції: спецвипуск*. 2017. ч. 2. С. 209-212.

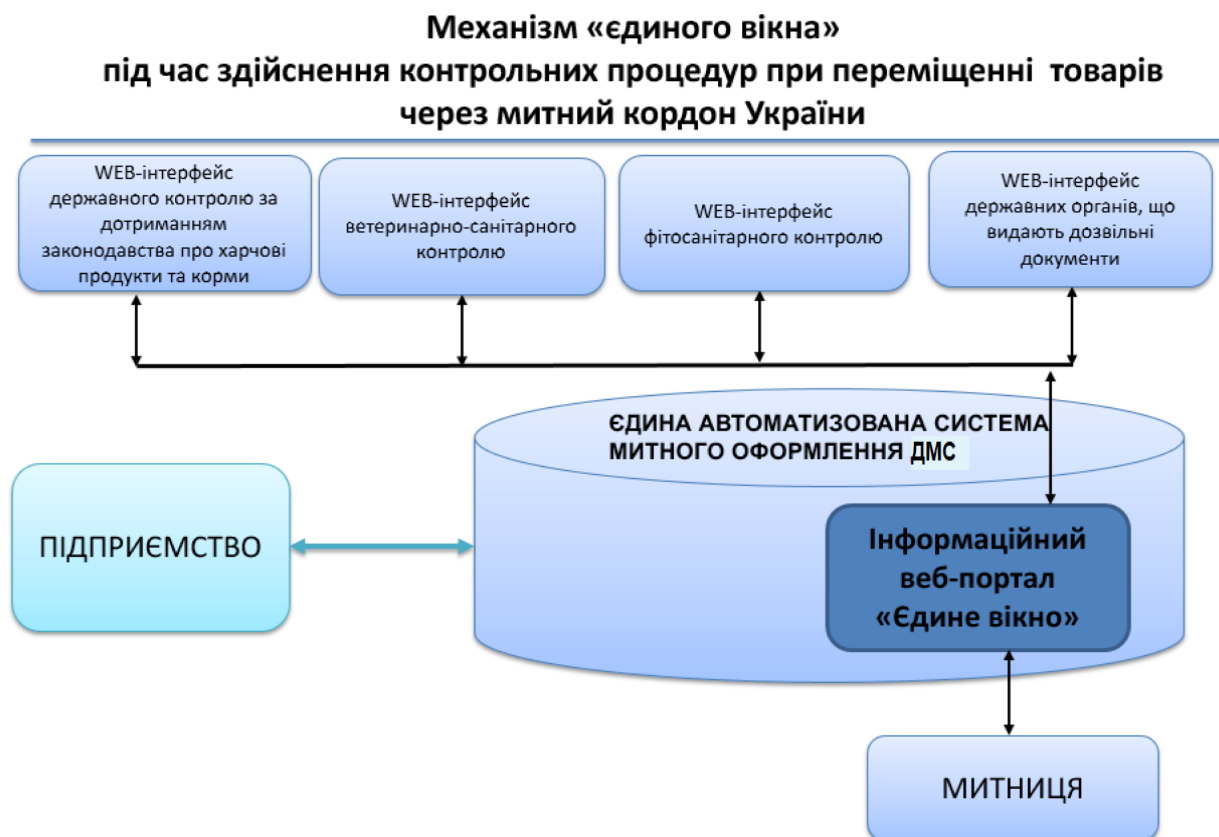
46. Вакульчик О.М., Єдинак Т.С., Книшек О.О. Використання досвіду ЄС в побудові системи законодавчого та методичного забезпечення митного постаудиту в Україні. *Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка»*. 2013. № 2 (50). С. 11-23.
47. Івашова Л.М., Єдинак Т.С., Єдинак В.Ю. Основи митного пост аудиту: навч. посіб. Дніпропетровськ: АМСУ, 2011. 200 с.
48. Customs Blueprints – Pathways to modern customs. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. 2007. P. 89. URL: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/info_docs/customs/customs_blueprint_en.pdf
49. Бондаренко К.В. Документальні перевірки: зарубіжний досвід формалізації процесу. *Вісник Академії митної служби України. Сер.: Право*. 2014. № 1. С. 161-166.
50. Кекіш І.П. Зарубіжний досвід використання митного контролю у протидії контрабанді товарів. *Економіка та митно-правові відносини*. 2019. Вип 11-12. С. 48-57.
51. Формування системи митного аудиту в Україні: монографія / О.М. Вакульчик, І.Г. Бережнюк, П.В. Пашко та ін.; за заг. ред. О.М. Вакульчик. Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2014. 208 с.
52. Гуцул І.А. Митна політика зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 198 с.
53. Хомутенко, А.В., Хомутенко, В.П. Митний пост-аудит в Україні: проблемні питання. *Problems of social and economic development of business: collection of scientific articles*. 2014. № 2. С. 111-115.
54. Фальковський А.О., Єршов Д.А. Митний пост-аудит як інструмент пришвидшення міжнародного товарообігу та переходу до якісно нової концепції партнерських відносин “митниця – суб’єкти ЗЕД”. *Lex Portus*. 2019. № 4 (18). С. 73-89.
55. Войтов, С.Г. Митний постаудит: об’єктивна закономірність та проблеми становлення. Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки

- України на сучасному етапі: матеріали V міжн. наук.-практ. конференції молодих вчених. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 1, С. 210-212.
56. Капітанець С.В. Запобігання та протидія митним правопорушенням: аналіз закордонного досвіду. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2012. № 4. С. 55-58.
57. Філіпов С.О. Напрями удосконалення діяльності підрозділів охорони державного кордону щодо протидії контрабанді. *Митна справа*. 2016. №5. С. 8-13.
58. Ліпіхіна Т. Удосконалення системи митного контролю. Аналіз і оцінка ризиків під час здійснення заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання ЗЕД. *Маркетинг в Україні*. 2009. № 1. С. 64-67.
59. Голинський Ю.О., Гриник І.Р. Митний контроль в Україні та напрями його вдосконалення. *Молодий вчений*. 2019. № 10 (74). С. 646-650.
60. Луцик А. І. Митна політика України – стимулятор економіки в умовах інтеграційних процесів. *Економічний аналіз*. № 7. 2014. С. 91-94.
61. Угрин В.В. Діджиталізація митного контролю в Україні. Інфраструктура ринку. 2020. № 47. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/2020>
62. Микуляк О.В., Стефанишин Р.І. Впровадження інформаційних технологій у митну практику України. *Світ фінансів*. 2020. Вип. 4 (61). С. 53-66.
63. Чернецька-Білецька Н.Б., Сєврук К.В. Спрощення процедур митного контролю за рахунок широкого впровадження електронного декларування. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля*. 2015. № 1 (218). С. 117–121.
64. Деякі питання реалізації принципу «єдиного вікна» під час здійснення митного, санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного та інших видів державного контролю: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.05.2016 р. № 364. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/364-2016-%D0%BF>
65. Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему Державної митної служби України: Наказ Державної митної служби України від 4

листопада 2010 р. № 1341. URL: <http://minrd.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/elektronna-mitnitsya/62603.html>

66. Разумей М.М. Митний кодекс України як нормативний інструмент управління зовнішньоторговельною безпекою держави. *Теорія та практика державного управління*. 2013. № 1(40). С. 506–513.
67. Івашова Л.М., Кийда Л.І. Діджиталізація митних процедур: сучасний стан та перспективи розвитку митної справи. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2019. № 3 (22). С. 218-230.
68. Разумей М.М. Особливості застосування автоматизованої системи аналізу та управління ризиками, основною метою якої є забезпечення вибірковості митного контролю. URL: <http://chp.com.ua/all-news/item/60270-osoblivosti-zastosuvannya-avtomatizovanojisisistemi-analizu-ta-upravlinnya-rizikami-osnovnoyu-metoyu-yakoji-e-zabezpechennya-vibirkovostimitnogo-kontrolyu>
69. Ситник Н.С., Джуган Л.Б. Інформаційні технології у діяльності Державної митної служби України. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Випуск № 1(63). С. 154-158.
70. Новосьолова О.С. Система митного контролю в Україні: сучасний стан та орієнтири. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/140.pdf>

Схематичне представлення функціоналу «єдиного вікна» у контексті митного моніторингу суб'єктів ЗЕД

Вектори функціонування АСАУР (автоматизованої системи управління ризиками) в митній сфері

